

Ronald S. Lauder villámlátogatása Budapesten

Tartalmasra sikeredett a Zsidó Világkongresszus (World Jewish Congress – WJC) elnökének látogatása a Dohány utcai zsinagógában, a Hősök templomában, majd a Mazsihisz-BZSH Síp utcai székházában, ahol **Ronald S. Lauder** megbeszélést folytatott **dr. Grósz Andorral**, a Mazsihisz elnökével és **Büchler András**sall, a Mazsihisz vezetőségi tagjával.

Ronald S. Lauder rákérdezett, hogy miként igyekszik a Mazsihisz az ifjúságot megszólítani, és érdeklődött arról is, hogy a szarvasi nemzetközi táboron kívül Magyarországon milyen táboroztatási lehetőségek vannak a zsidó gyerekek számára. Dr. Grósz Andor elmondta: nemcsak vallási, hanem kulturális és közösségi programok is szükségesek ahhoz, hogy a zsidóságukat megélni kívánó fiatalok közelebb kerüljenek a közösség életéhez.

A Mazsihisz elnöke megemlítette, hogy **Zeitler Ádám**, a Lauder Javne iskola új főigazgatója kiváló szakember, akivel remekül szót lehet érteni abban, hogy milyen módszerek segíthetnek közelebb hozni az intézmény diákságát a zsidó hagyományhoz és vallási életéhez.

Dr. Grósz Andor szólt arról is, hogy a magyar kormány anyagilag támogatja a Mazsihisz Szeretetkórházában folyó beruházás befejezését, és ígérete szerint forrásokat biztosít az OR-ZSE korszerűsítési ter-

Ronald S. Lauder dr. Grósz Andor és Büchler András társaságában

Fotó: Ritter Doron

veire is. Kiemelte: a Mazsihisz konstruktívan és hatékonyan működik együtt a kormánnyal a zsidó közösség fejlesztési kérdéseiben.

A megbeszélésen Ronald S. Lauder hangsúlyosan beszélt arról, hogy ma mennyire fontos a zsidóság egysége, a széthúzás elkerülése, hiszen súlyos kihívások érik Izraelt és a világ zsidóságát.

A Dohány utcai zsinagógában került szóba az a botrányos eset, hogy az idei Sziget Fesztiválra meghívást kapott az antiszemita kirohanásairól és Hamász-párti megnyilatkozásai-

ról hírhedtté vált Kneecap zenekar is. Ennek kapcsán Ronald S. Lauder azt mondta, ez fontos téma, amivel foglalkozni kell, ezért meg fogja találni a módját, hogy ebben az ügyben magas szinten hallassa a hangját. Hozzátette: *Ismerem Orbán Viktor miniszterelnököt, és ez alapján biztos vagyok benne, hogy itt nem lesz antiszemita propaganda.*

Ronald S. Lauder megelégedéssel nyugtázta, hogy – mint azt dr. Grósz Andor elmondta a találkozón – ebben az ügyben az Orbán-kormány egyik minisztere, **Bóka János** már kifejezte a véleményét.

Ne azt kérdezd, hogy Izrael háborús bűnös-e, hanem azt, hogy ezt ki terjeszti

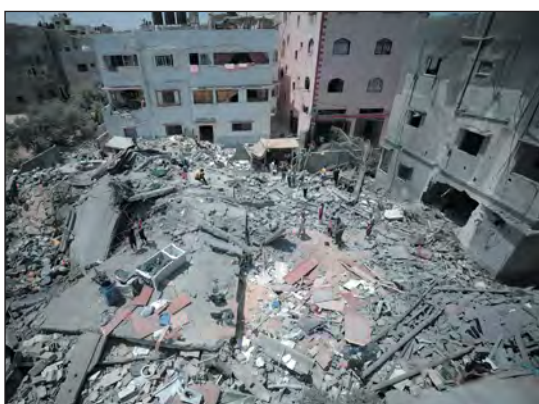
Egy izraeli újságíró előadását néztem egy amerikai zsinagógában, és a vége felé, amikor kérdéseket lehetett feltenni, valaki felállt, és így szólt: Fel van készülve annak elfogadására, hogy Izrael háborús bűnöket követett el Gázában?

Ez a kérdés szinte mindent elmond arról, hogy Izrael legkeményebb kritikusai közül sokan – köztük zsidók is – hogyan alakítják ki a véleményüket.

Kezdjük a nyilvánvalóval: honnan veszik az emberek, hogy Izrael háborús bűnöket követett el Gázában? Nem személyes tapasztalatokból. Nem helyszíni információkból. Csak abból, amit láttak és olvastak a médiában.

De van ezzel egy lényeges probléma: a média nincs jelen Gázában. Az izraeli kormány nem enged be külföldi sajtót Gázába háború idején, kivéve, ha az IDF-hez tartozik. Miért?

Mert a Hamász megpróbálja megölni ezeket az újságírókat – majd habozás nélkül azt állítja, hogy a gyilkosságokért Izrael a felelős. Ez már megtörtént korábban is. Tehát a hírügynökségeknek nincs közvetlen hozzáférésük Gázához. A médiajelenések Gázán belüli „forrásokból” származnak, ezek a „források” pedig vagy a Hamász ügynökei, vagy olyanok, akiket kényszerítenek a propaganda terjesztésére.

Egy összedőlt gázai épület, amely feltehetőleg Hamász-támaszpont volt

Fotó: Mohammed Ibrahim / Unsplash

Gázában nincs független sajtó, nincs szólásszabadság, nincs a közvéleménynek hangja. Ott egy népiértó iszlamista terroriszervezet által irányított diktatúra van. Mégis sok nyugati – még a biztonságos, kényelmes külvárosi zsinagógák hívei is – tényként kezelik a Hamász érveit.

Szóval amikor több ezer kilométerre Gázától azt kérdezik egy izraeli újságírótól, hogy „fel van készülve annak elfogadására, hogy Izrael háborús bűnöket követett el Gázában?”, akkor ez alatt ezt kellene érteni: „Fel vannak-e készülve az emberek annak elfogadására, hogy a média azért hiszi, hogy Izrael háborús bűnöket követett el Gázában, mert a Hamász ezt sugallja?”

Mindössze ennyi az Izraelt érő vád gondolati alapja. Ennyi a bizonyíték. Nincs komoly vád. Nincs semleges bizonyíték. Csupán egy terror-

szervezet szócsöve van, amelyet felerősít az Izraelt bíráló média, és amelyet kritikátlanul elhisznek jó szándékú, de mélyen félretájékoztott emberek – köztük néhány zsidó, aki kétségbeesetten próbálja elkülöníteni magát a tévében látott „rossz” zsidóktól.

(...)

Ha az embereket valóban érdeklik a háborús bűnök, akkor a Hamászsal kell kezdeni a vizsgálódásukat, egy terroriszervezettel, amely civileket vesz célba, a saját népét használja pajzsként, és kórházakat alakít át bunkereké.

Ha valakit valóban foglalkoztat az igazságszolgáltatás, akkor ismerje fel: Izrael (minden hibája ellenére) a történelem azon kevés országai közé tartozik, amelyek előbb ügyvédek küldenek csatába, nem katonákat. És ha valaki valóban törődik a békével, akkor fejezze be a népiértó gázai rezsim védelmét, és kezdje el tisztelni azt a zsidó értéket, amely lehetővé teszi a békét: az igazságot.

Nem kell Izrael minden politikai döntésével egyetértened, de ha úgy gondolsz, hogy Izrael az egyedüli háborús bűnös, mert valahol ezt hallottad vagy olvastad, a palesztin terroristákat pedig nem tartod felelősnek, akkor a probléma nem Izraellel van. Hanem veled.

(Forrás: Joshua Hoffman cikke a Future of Jewish portálon)

Tisá beáv a legnagyobb nemzeti gyászunk

Az év legszomorúbb és legtragikusabb napja az áv 9-ei (idén augusztus 3.) böjt, tisá beáv. Ezen a böjt- és gyásznapon egyszerre emlékezünk az Első Jeruzsálemi Templom i. e. 586-ban történt lerombolására és a Második Templom megsemmisülésére, amely szerencsétlen történelmi egybeeséssel i. sz. 70-ben ugyanezen a napon történt. Az Első Templomot a babilóniaiak fosztották ki és égették porig, a Másodikat a rómaiak. A Templomnak, a nép vallási központjának lerombolása nemcsak a vallásra mért súlyos csapást, hanem az első – később a második – zsidó állam megszűnését is jelentette, és a zsidók kiűzetését saját országukból. Az ezt megelőző, úgynevezett három hét is egy böjttel kezdődött támuz 17-én (idén július 13-án volt).

A későbbi századok során többször is történtek tisá beávkor tragikus események a zsidó nép életében. 1492 tisá beávján bocsátották ki Spanyolországban azt a rendeletet, amelynek értelmében kiűzték az országból minden zsidót, s azok így a száműzetés, a halál vagy a kikeresztelkedés között választhattak.

Bár 1948-ban újra létrejött a zsidó állam, 1967-ben pedig Jeruzsálem is újraegyesült és i. sz. 70 óta először zsidó fennhatóság alá került, korunk gondolkodói és tudósai nem úgy látják, hogy tisá beáv jelentősége csökkent volna.

Először is maga a Templom – amelynek lerombolása a tisá beávkor viselt gyász oka – még nem épült újjá. A Templom-hegyet magát kisajátította az iszlám, amely 691-ben a judaizmus legszentebb helyén megépítette egyik fő kegyhelyét. Ez még kiáltóbbá teszi a Templom elvesztésén érzett fájdalmat.

Másodszor: nincs több olyan alkalom a zsidó évben, amelyen felidézhetnénk, meggyászolhatnánk és megsirathatnánk Izrael történetének mindazon eseményeit, amelyek sok-sok szerencsétlenséget és szenvedést, halált és kínzást, kegyetlenséget és elnyomást mértek népünkre, és amelyek az európai holokausztban kulmináltak, az iszonyatban, amikor a zsidó nép egyharmadát, több mint hatmillió embert – férfiakat, nőket, gyerekeket – a legkihívatóbb szenvedések árán, szisztematikusan és barbár módon a halálba küldtek.

Tisá beáv teljes böjtnap, akárcsak jom kippur. Előző nap, áv 8-án napnyugtától kezdve a következő nap estéig sem enni, sem inni nem szabad.

A tisá beávi gyászt így tartjuk: Nem viselünk bőrcipőt. (Nem tilos gumi-, textil- vagy műbőr cipőt húzni.)

Nem mosunk, és nem mosdunk. (Ez csak a személyes kényelem vagy kellemes közérzet céljából végzett

mosásra és mosdásra vonatkozik. Szabad szennyet lemosni, fölkeléskor, illetve a szükségletek kielégítése után kezét mosni.)

Nem borotválkozunk, a nők nem festik ki magukat.

Nem folytatunk testi érintkezést.

Nem tanulunk Tórát, mert a tanulás örömet okoz a szívnek, ahogyan le van írva: „Az Örökkévaló rendelkezései helyesek, megörvendeztetik a szívet.” (Zsoltárok 19:9.) Szabad olvasni olyasmit, mint Jeremiás siralmait, Jóh könyve, Jeremiás könyvének részletei és a Talmudból a Templom lerombolásával vagy a gyász törvényeivel foglalkozó részek.

Nem végzünk semmi munkát – nem a szombati meghatározás szerintit, hanem a szó általános értelmében vettét –, legalábbis este és a böjtnapon délig. Tisá beáv napján déltől kezdve ha szükséges, minden munkát szabad végezni, bár a böjtölés és a gyászolás megnehezíti a dolgunkat.

Ha lehet, követjük a szokást, hogy legalább délig alacsony számaryon ülünk, mint a gyászolók a sivá hetében.

A betegeknek engedmény jár, még ha nincsenek is kritikus állapotban. Szabad rövidebb böjtöt tartaniuk, nem kell egész nap böjtölniük.

A zsinagógában az esti istentiszteletet követően Jeremiás siralmait, a Megilát Échát olvassák, és a hagyományosan hozzá tartozó gyászeneket éneklük. Este is, reggel is gyászmáskat, kinotot mondanak az ima után, mialatt a hívők alacsony számaryon

A Szentély makettje

ülnek. Aki egyedül imádkozik, annak is olvasnia kell a Siralmakat, és kinotot is kell mondania.

A nap gyászos jellegét azzal is kimutatják, hogy leveszik a párochetot, a frigyszekrény függönyét és a felolvasóasztal terítőjét. Néhány helyen feketébe szokták borítani a frigyszekrényt. Van, ahol kioltják a fényeket, és a kinotot a hívők által tartott gyertyák fénye mellett mondják.

A tálitot és a tfilint, a vallási jelvényeket, a szépség jelképeit nem vesszük föl tisá beáv reggelén, csak a délutáni minchá istentiszteleten.

Tisá beáv böjtje estig tart, de utána sem eszünk húst, nem iszunk bort, nem ünneplünk másnap délig. Ennek az az oka, hogy a történelmi hagyomány szerint a Templom egész éjszaka és másnap, áv 10-én is még jó ideig égett. Ezért a tisá beávot követő estén még tilos esküvőt tartani.

Tisá beáv tetőzi be a háromhetes félgyász időszakát, amely a támuz 17-ei kisebb böjttel kezdődik az első rés emlékére, amelyet a babilóniaiak törtek Jeruzsálem falain.

Ez alatt a háromhetes időszak alatt nem szabad esküvőt vagy más ünnepi összejövetelt rendezni, különösen zenészt nem. Szokás, hogy ezalatt nem vágatnak haját.

A félgyász valamivel erősebbé válik áv hónap elején. Ezt az időt *kilenc napnak* is szokták nevezni. Sokan vannak, akik nem esznek húst, nem isznak bort ilyenkor, kivéve a szombatot és a vallási lakomát, a szeudát micvát. Az is szokás, hogy ez alatt az idő alatt nem vásárolnak új holmit.

Rabbi Chájim Hálévi Donin

Konzuli köszönőlevél a Szeretetkórháznak

Samuel Eitan, a zsidó állam budapesti nagykövetségének konzulja a dr. Shemesh Assaf főigazgatónak címzett levélben köszönetét fejezi ki a Szeretetkórháznak azért a segítségért, amelyet a Magyarországon tartózkodó izraeli állampolgárok részére nyújtott az izraeli-iráni háború idején.

Grósz Andor: Békére van szükségünk, de nem minden áron

Európában, illetve a fejlett világban érzékelhetően nő a szélsőségesesség, mind erőteljesebb az antiszemitizmus. Magyarországon ennek szerencsére nem vagyunk kitéve, de arra a következtetésre jutottunk, jobb, ha fokozzuk a biztonságot – jelentette ki lapunknak adott interjújában Grósz Andor, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének (Mazsihisz) elnöke. A közel-keleti konfliktus kiterjesztéséről azt mondta, nem nézhetik tétlenül, hogy Irán erőszakkal, terrorral, nukleáris fenyegetéssel próbálja érvényre juttatni ideáit. Beszélt arról is, mi a véleménye a kormány Izraellel kapcsolatos politikájáról, ugyanakkor reagált egyes fideszesek szélsőségekkel kapcsolatos megnyilvánulásaira is.

Bodacz Péter interjúja először a Magyar Hang című nyomtatott hetilapban jelent meg 2025. július 18-án, pénteken.

Mielőtt beléptem volna a Mazsihisz Síp utcai székházába, feltűnt a fokozott rendőri jelenlét. A közel-keleti konfliktus miatti elővigyázatosságról van szó, vagy konkrét fenyegetést is kaptak?

A magyarországi helyzet nem tenne indokoltá a biztonsági intézkedéseket, konkrét fenyegetést nem kaptunk. De elővigyázatosságra int bennünket mind a szomszédunkban dúló háború, mind pedig a közel-keleti konfliktus, hiszen bár eltérő mértékben és formában, de mindkettőben érintett a zsidóság. Az aggodalmunkat pedig növeli az is, amit Európában, illetve a fejlett világban látni: érzékelhetően nő a szélsőségesesség, mind erőteljesebb az antiszemitizmus. Magyarországon ennek szerencsére nem vagyunk kitéve, de arra a következtetésre jutottunk, jobb, ha fokozzuk a biztonságot ott, ahol a zsidó közösségek élnek és tevékenykednek.

Ezt a törekvésünket egyébként osztja, hogy a Mazsihisz gondoskodik azokról az izraeliekéről is, akik bár eredetileg csak rövidebb időre érkeztek Magyarországra, de a fokozódó konfliktus és a légtérzár miatt nem tudnak hazatérni. Egészségügyi, oktatási és szociális intézményeink az első perctől kezdve beálltak ebbe a munkába, de ez a körülmény szintén indokoltá teszi a nagyobb óvatosságot.

Két éve tölti be a Mazsihisz elnöki posztját, hogyan értékeli ciklusa első felét?

Az értékelés nem az én feladatom, azt két év múlva a Mazsihisz közgyűlése megteszi. Ám az eddig elévített munkáról néhány fontos tényt szeretnék megemlíteni. A 2023-as tisztújításon a küldöttek arra tették le a voksot, hogy egy modern és biztonságos fejlődés irányába tereljük közösségünket, valamint próbáljuk kijavítani a korábbi hibákat. Többek között vállaltuk, hogy politikamentessé tesszük a megnyilvánulásainkat, az állásfoglalásainkat és a tevékenységünket. Egyetlen kivétel ez alól, ha Izraelről, a zsidóságról, a kisebbségekről és a gyűlöletbeszédéről van szó. Megszólalásaink mind e tárgykörök köré csoportosultak.

Emellett pedig arra törekszünk, hogy építsük a közösségünket: különösen nagy hangsúlyt fektetünk a fiatalok igényeire, tevékenységére, lehetőségeire. Tudjuk, hogy a jövő záloga a fiatalság, ezért indítottunk útjára több programot, jelentősen növeltük jelenlétünket az online térben olyan tartalmakkal, amelyekkel re-

ményeink szerint meg tudjuk szólítani azokat a fiatalokat is, akik idáig felekezetünk látókörén kívül rekedtek. Figyelmünk természetesen kiterjed a családokra, rajtuk keresztül pedig a legkisebbekre is, hiszen közösségi eseményeink mellett biztosítunk bölcsődei, óvodai ellátást. Iskoláinkban az oktatási színvonal emelése mellett az áll fókuszban, hogy ki nyissuk a kapukat. Ma már nemcsak zsidó fiatalok jelentkezését várjuk, hanem bárkiét, aki nálunk tanulna és érdeklődik a kultúránk iránt. És legalább ennyire szívügyünk az egyetemünk, a rabbiképző fejlesztése is, amely ma már nemcsak a hazai, de a nemzetközi tudományos és oktatási vérkeringés szerves része is: neves külföldi oktatókat hívtunk meg, és együttműködési megállapodást kötöttünk a zsidó világ egyik legmeghatározóbb intézményével, a tel-avivi Bar-Ilan Egyetemmel. Természetesen mindezen törekvéseinkhez nélkülözhetetlen az infrastruktúra fejlesztése, amiben a magyar állam a legfontosabb partnerünk, támogatónk.

A fiatalok felé való nyitás az idők szavára adott válasz, vagy inkább a rivális Egyesült Magyarországi Izraelita Hitközséggel (EMIH) való versengés ideje? Hiszen az EMIH hosszú ideje nagy aktivitással van jelen az online térben, és állításuk szerint sokakat sikerül is megszólítaniuk.

Versenyezni versenytársakkal lehet. Nem vagyunk versenytársak. A Mazsihisz a kezdetekkor patronálta az EMIH működését, az első magyarországi zsinagógájukat például mi bocsátottuk a rendelkezésükre. Ma két, önálló zsidó felekezet vagyunk. Más-más attitűddel, eltérő felépítéssel: ami közös bennünk, hogy a két felekezet tagjai zsidók. Mi egyszerűen a korszellemet követjük, amikor a korábban nem használt csatornákon is kommunikálunk, hogy minél inkább láthatóvá tegyük tevékenységeinket, közösségeinket, értékeinket. Ezt stratégiai kérdésnek tekintjük.

Köves Slomó, az EMIH vezető rabbija a Mazsihisz szervezetét és a neológiát egyaránt idejélműltnek nevezte a lapunknak adott interjúban. Erről ön mit gondol?

Nem sikerülhet minden gondolat bölcsre, még egy rabbinak sem, de a téves megállapításait, gondolatait legalább ne kiabálja világgá. Az is elgondolkodtatott, hogy egy húsz éve alapított zsidó felekezet vezetője milyen bátran mond értékítéletet egy százötven éve sikeres, virágzó közösségről. Ennél mélyebben nem kívánok ezzel foglalkozni. A neológia a hagyományok megőrzése mellett a modernitással való összeegyeztethetőségről szól. Ezért a neológiát elavultnak minősíteni definíció szerint sem lehet. Ez a megközelítés annyira értelmetlen, mintha azt állítanánk, a haladás, a fejlődés elavult.

Mi a víziójuk? Tíz év múlva milyen lesz a hazai zsidóság, és azon belül is a neológia?

A vízió a jövő építéséről szól, amire mindenkit meghívunk, aki zsidóként, zsidó gyökerekkel rendelkező emberként tenni akar a közösségünkért. Én azt vallom, egy vezető az eredményei tudnak legjobban igazolni. Mondom, amit eddig sikerült letenni az asztalra.

Zajlik a Mazsihisz Szeretetkórház felújítása és bővítése. Elindult az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem teljes felújítása, és folyamatban van

Grósz Andor

annak az épületnek, ahol most beszélgetünk, az elhanyagolt, méltatlan képet mutató Síp utcai székházunknak a rekonstrukciója is. A korábbi-nál sokkal aktívabban támogatjuk vidéki közösségeinket, és hozzájárulunk a településeken lévő zsinagógák, közösségi terek felújításához, a temetők rendben tartásához. Győrben zsidó múzeum épül, több helyen újítottunk fel temetőket, ezzel párhuzamosan Pécsre fiatal rabbi került, rabbinövendék látogat el rendszeresen Királyhalmecre vallási életet fejleszteni. A budapesti Rumbach-zsinagógában huszoneves fiatalokból álló, jelentős létszámú közösség alakult, továbbá kis- és nagycsoportos gyermekfoglalkozásokat tartunk új oktatási fórumként ugyanitt. A fiatalok megszólítását, oktatási intézményeink megerősítését és kommunikációnk megújítását a fentiek jól példázzák. Én ezeket nemcsak a Mazsihisz, hanem a teljes magyar zsidóság céljainak és a javát szolgáló eredményeknek tartom.

Reményeink szerint tíz év múlva a Mazsihisz egy megújult és megfiatalodott közösség lesz, jó minőségű infrastruktúrával és a jelenleginél is több lehetőséggel.

Hogyan jellemezné a Mazsihisz és a kormány viszonyát?

Mi egy vallási szervezet, egy felekezet vagyunk, elsődleges feladatunk a hitélet ápolása, a hit erősítése a közösségeinkben. De természetesen politikai környezetben működünk mi is, mint ahogyan azt is természetesnek tartom, hogy a mindenkori kormánnyal jó partneri kapcsolatra törekedjünk. Olyan nincs, hogy harcban állunk azzal a vezetéssel, amely az államot képviseli, választói akaratból került a helyére, és támogat is bennünket.

Ez persze nem azt jelenti, hogy nincsenek, ne lehetnének vitáink. Ki-egyensúlyozott kapcsolatra törekszünk, nem mellelleg erre kaptam felhatalmazást a Mazsihisz tagságától is. Úgy érzem, ebben sikerült jelentősen előrelépni az elmúlt két évben. Normalizáltuk a korábban olykor igen feszült viszonyt a kormánnyal. Értékeljük azokat a megnyilvánulásait, amelyekkel mind a magyar, mind pedig a nemzetközi zsidóságot támogatja. Ami pedig a zsidó állam támogatását illeti, csak üdvözölni tudjuk, hogy a magyar kormány kiáll Izrael mellett, akkor is, amikor a nemzetközi közösség egy része háborús bűnökkel vádolja. Hozzátenném, hogy a két ország relációit erősítendő, mi is aktív kapcsolatokat ápolunk az izraeli politika meghatározó szereplőivel.

Amikor két évvel ezelőtt jártam önnél, akkor Lázár János épp a Horthy-kultuszát ápolta, amiről ki is fejtette a véleményét. Most pedig az egyik Lázárinfón a minisz-

ter azt az Orosz Mihály Zoltánt ölelte a Fidesz keblére, aki még Érpatak polgármestereként Simon Peresz és Benjamin Netanjahu bá-buját akasztotta fel. Ezek a megnyilvánulások újra és újra arra utalnak, hogy a Fidesz be akarja csatornázni a szélsőséges szavazókat is. Erről mi a véleménye, kell-e tartani ezektől a törekvésektől?

A Mazsihisz következetesen ellez minden olyan törekvést, megnyilvánulást, amely a zsidók és a zsidóság meggyőződését, identitását, emlékezetét akár egyéni, akár közösségi szinten támadja, sérti. És természetesen azokat a megnyilvánulásokat is, amelyek az ilyen magatartást tolerálják, biztatják. Ha kell, akkor felemeljük a szavunkat nyilvánosan, vagy jelezzük észrevételeinket a kormány felé.

Tolerálhatatlannak tartom, ha a politika olyan személyekhez, olyan eszmékhez, vagy épp olyan eseményekhez nyúl vissza aktuálpolitikai célkitűzések miatt, amelyekért korábban mind a magyar társadalom, mind pedig a zsidóság óriási árat fizetett.

Van-e kapcsolat a Mazsihisz és a Tisza Párt között?

A Mazsihisz nyitott minden meghatározó politikai erővel a párbeszédre, ha erre igény mutatkozik. De miért is ne tennénk? Ez ugyanis nem azt jelenti, hogy bármiféle politikai csatározásban részt akarnánk venni, vagy politikai aktivitást fejtenénk ki. Még egyszer szeretném hangsúlyozni, hogy a Mazsihisz egy felekezet, egy vallási közösség, és ebből a helyzetünkből kiindulva folytatunk párbeszédet a szélsőséges eszméket elutasító, demokratikus szervezetekkel.

Tavaly szeptemberben derült ki, hogy a kormány letett a Sorsok Háza megvalósításáról. A projektből kihagyták a Mazsihiszt, a koncepció kidolgozásával az EMIH-et bízták meg. Hogyan értékeli a kormány döntését? Kinek a kudarca a Sorsok Háza meghíusulása?

Sajnálom, hogy az EMIH vezetése erejét meghaladó feladatba fogott, és a Sorsok Háza kudarcával megégette magát. A kialakult helyzet nem jó sem a magyar társadalom, sem pedig a hazai zsidóság számára. Meggyőződésem, hogy amit ki lehetett volna hozni egy ilyen intézményből, az szolgálta volna a társadalmi békét, a megértést, az érzékenyítést a holokauszt tragédiájának ügyében. Ez tehát nagy vesztesége mindnyájunknak.

Tény, hogy a Mazsihisznek a kormány nem osztott lapot a projektben, de az álláspontunk mindenki számára nyilvánvaló volt, és továbbra is változatlan: a Sorsok Házát a már létező, és ezen a területen rendkívül komoly munkát végző Páva utcai Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjteménnyel kellene összevonnunk és üzemeltetni. Egy biztos: politikai akarat szükséges a helyzet rendezéséhez, és ahhoz is, hogy a Fiumei úti épületgyűttes az eredeti célkitűzés szerint hasznosuljon.

Mit ért az alatt, hogy az EMIH vezetése megégette magát? Azt, amit Köves Slomó is emlegetett, mégpedig hogy a projekt kudarca mögött valójában Schmidt Mária sértettsége húzódik meg?

Noha az EMIH elvileg minden felhatalmazásnak és erőforrásnak a birtokában volt ahhoz, hogy a magyar zsidóság és az egész társadalom szá-

mára értékes emlékhely megszüleszen, mégsem tudta létrehozni, és most nem arról kellene beszélniük, miért nem sikerült. Továbbá úgy gondolom, Schmidt Máriának az elmúlt években nem volt szerepe a Sorsok Háza ügyében.

Lát arra kormányzati szándékot, hogy a Sorsok Háza ügye megnyugtatóan megoldódjon?

Folyik ezzel kapcsolatban gondolkodás, de konkrétumokról nem tudok.

A közel-keleti konfliktus az elmúlt hetekben kiterjedt Iránra, az ország nukleáris létesítményeit támadta Izrael, amire bombákkal reagált Teherán. Hogyan értékeli a háború kiterjedését?

Kicsit távolabbról kezdem: három-ezer éve az a föld a zsidóság hazája. Különösen a holokauszt után senki sem vitathatja el azt a jogot és igényt, hogy továbbra is ott éljen, biztonságban, egy olyan országot építve, amely minden szempontból az emberiséget és a fejlődést szolgálja. Egyes államok mégis megpróbálnak mindent elkövetni azért, hogy Izrael ne létezzen, népét pedig megsemmisítsék.

A háború tényét rendkívül szomorúnak tartom, hiszen ez nemcsak a zsidóságot, de a térségben élő összes népet is tragédiába löki. A zsidók köszöneté, a sálom azt jelenti, béke.

Békére van szükségünk. De nem mindenáron. Nem nézhetjük tétlenül, hogy Irán erőszakkal, terrorral, nukleáris fenyegetéssel próbálja érvényre juttatni azokat az ideákat, amelyek történelmi tapasztalataink szerint csak a pusztulást és a halált jelenthetik. És szeretnék emlékeztetni mindenkit arra, honnan is indult ez a mostani konfliktus: 2023. október 7-én Izrael békés polgáraitá támadtak rá a Gázából kitérő terroristák. Nem katonai alakulatok támadtak katonai alakulatokra, hanem terroristák támadtak polgárookra, idősekre, gyermekekre, bárkire, akit értek, a barbarizmus eszközeivel. A támadást követően úgy látszott, a világ megértette, Izraelnek joga van megvédeni önmagát. Sajnos ez mára jelentősen megváltozott.

Az Izraellel szembeni kritikák a válaszlépések eredményeként bekövetkezett gázai humanitárius katasztrófa miatt fogalmazódnak meg. Ezek a kritikák valóban értelmezhetők egyfajta antiszemitizmusként vagy Izrael-ellenességeként?

Katonasorvos vagyok, fájdalmasan közelről ismerem az emberi szenvedést. És tudom sajnós, hogy ahol háború van, ott elkerülhetetlenek a civil áldozatok. Így van ez Izrael oldalán is. A hadseregnek kötelessége törekedni arra, hogy stratégiailag fontos célpontokat támadjon, ne polgáriakat. A fejlett világ és különösen a sajtó irányában jogos elvárás, hogy kiegyensúlyozottan értékeljék az eseményeket, valamint Irán és Izrael céljait. A zsidóság békét akar, nem pedig atomfenyegetésben élni.

Mi a véleménye Gáza Trump-féle rendezési tervéről? Az amerikai elnök ötlete, hogy Gázát átveszi az Egyesült Államok, onnan kitélepítik a palesztinokat, aztán felépítik a Közel-Kelet Rivieráját.

Érdekes gondolat. A fő kérdés azonban, hogy mennyi realitása van mind politikai, mind pedig társadalmi tekintetben. Meggyőződésem, hogy egy területet, egy országot csak úgy lehet felvirágoztatni, ha ezeket a meglévő adottságokat, körülményeket figyelembe vesszük.

E m l é k o l d a l

Szór Fegya Magas állami kitüntetést kapott Jávori Ferenc

– Mielőtt rátérnénk a kitüntetésedre, ejtsünk néhány szót a Zsidó Nyári Fesztiválról. Mondhatni, ennek a rendezvénynek szép lassan a sztárja lettél.
– Szó sincs róla. Marton Éva és Igor Ojsztrah mellett?
– Találkoztál velük?
– Hogyne, Igorral, bármilyen visszafogott ember, még beszélgettünk is.
– Felesleges kérdezni, hogy milyen nyelven.
– Természetesen oroszul. Ma már hetvenéves, de fantasztikus élete lehetett, egy zseni fiaként felnőve.
– Még kiről beszéljessünk, mielőtt rád térnénk?
– Vágjunk bele.
– Hogy jut el az ember a Parlamentig, ha klezmerzenész Budapesten?
– Már rutinos kezdek lenni, ugyanis két évvel ezelőtt Glatz Ferencről vehetem át az elsőt, amit tulajdonképpen a zenekar kapott a jiddis kultúra fejlesztéséért. Ez volt Kodály Zoltán-díj.

– És most?
– Nagyon jólesett, hogy állami szinten felfigyeltek ránk, és értékelték a zenekar és benne az én munkámat. Így aztán az augusztus 20-ai ünnepen átvettem a Magyar Népköztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét. Azóta a barátaim és a tréfamesterek, amikor felhívnak, csak azt kérdik: Szór Fegya?
– Amikor megkaptad az értesítést, elrohantál szmokingot csináltatni?
– Nem. Kiválasztottam egy szép öltönyt, és ezzel a divatnak és az etikettnek eleget tettem.
– Egyedül mentél? Vagy elvitted apukádat?
– Apu már 95 éves, nehezen mozdul ki. De az első utam hozzá vezetett, és nagyon büszke volt rám. Csak azt sajnálom, hogy az édesanyám ezt nem érte meg.
– Mi volt az úgynevezett indoklásban?
– A klezmerzene magas szintű tolmácsolása és a magyar kultúrába való beillesztése kaptak hangsúlyt benne.
– Gondolom, legközelebb akkor fogod a melledre tűzni, amikor mész a Kos-suth-díjért.

(Fegya erre a megjegyzésre nagyot nevet.).
– Mit tennél még hozzá te az indokláshoz?
– Az a klezmerkincs, ami itt megszületett, nem létezne lelki és szellemi támogatók nélkül. Ehhez zenét befogadó közönség is kell, és olyan művészeti vezetők, akik társakká szegődtek. Elsősorban Kiss János emelném ki, aki a Győri Balett igazgatója, ő volt az, aki annak idején színpadra vitte a Purimot is. Nemrégiben pedig a Táncszvitet. Ugyanide sorolnám Rolla János Kos-suth-díjas művészt, aki a Liszt Ferenc Kamarazenekar vezetőjeként nyitott volt a társulásra. De ugyancsak ide tartozik a 96-os Kerényi Imre is, aki kitálta, hogy a Madách Színház színpadán mi legyünk a Hegedűs a háztetőn zenekara. Ennek a musicalnek decemberben lesz a 200. előadása!
– Mi a jövőképed?
– Nem akarok konkrétumot mondani, mert nagyon sok felkérésem van színházaktól. Divatosak lettünk, sok teátrum jelentkezett, hogy boldogan bemutatna olyan darabot, ahol klezmerzene szól a színpadon. Pillanatnyilag nem döntöttem el, hogy melyiket válasszam. Ezenkívül hamarosan a magyar kulturális évad keretében Londonban lesz egy koncertünk és két fellépésünk a Purimmal.

– Végezetül térjünk vissza a kitüntetésedhez. Megható ránézni?
– Hát persze. Hiszen arról van szó, hogy egy embernek, aki 24 évvel ezelőtt megérkezett Budapestre, „fin Minkács”, és olyan szintre feljutott, mint én, annak igenis joga van a könnyekhez. Nemcsak gyökeret eresztettem, de az „asztal” sem üres. Tele van klezmerzenével.

Bozsán Eta

(2003)

KÖZLEMÉNY A HOLOKAUSZTTÚLÉLŐK ÉS UTÓDAIK SZÁMÁRA

Ha ön a holokauszt túlélője, vagy egy holokausztáldozat örököse, lehet, hogy joga van kérni a holokauszt idején ki nem fizetett tanulmányi, élet-, illetve hozománybiztosítást.

Nyújtson be kérvényt a Claims Resolution Processhez, amelyet az ICHEIC: International Comission on Holocaust Era Insurance Claim (a holokauszt idejére vonatkozó biztosítási kérelmeket intéző nemzetközi bizottság) vezet.

A bizottság tagjai az Egyesült Államokban működő biztosítási ellenőrök, öt európai biztosítótársaság, azok leányvállalatainak képviselői, valamint európai biztosítótársaságok ellenőrei, akik állandó jellegű megfigyelőként működnek.

Nincs kizárva, hogy ön is pénzt kaphat, feltéve, hogy kérését 2003. december 31-ig nyújtja be.

Az ICHEIC elnézésüket kéri, amiért technikai problémák miatt az augusztusi számban megjelent telefonszámon nem elérhetőek, a vonal hibáját igyekeznek minél gyorsabban elhárítani.

A Claims Resolution Process ingyenes szolgáltatás, amely egy központi információforrást és kutatási szolgáltatást ajánl önnek a még rendezetlen biztosítási kötvények kifizetéséhez.

Ha ön vagy egy ön által ismert más személy megfelelhet a fenti feltételeknek, keresse fel a következő internetcímet:

www.icheic.org

(2003)

Az izraeliek nem félnek, de elő- vigyázatosak

Mint arról a múlt évben hírt adtam, Fenyő Andrea, a KSI atlétalánya a XVI. Maccabiádán az 1500 méteres női síkfutásban harmadik helyen végzett. Nagy eredmény volt ez az akkor még erősen ifjúsági korú lánytól. Azóta nagyot fordult vele a világ. Izraeli lakos lett, és a Maccabi Tel-Aviv atlétaszakosztályának megbecsült tagja. A napokban „szabadságot kapott”, és hazajött a szülőihez.

– Milyen az életed Erecben?
– Jó és önálló.
– Nem félsz?
– Á, dehogy. A társaim, a barátaim sem félnek. Naponta találkozom a rúdugró Szása Averbuhhal, Izrael első számú Európa-bajnokával. Nem látom, hogy félne. Olyan lazák, olyan vidámak a sporttársaim! Ha valami baj van, ha robbantanak, mint a múltkor Jeruzsálemben a tömött 20-as buszon, akkor azért érezhető valami borzongás közöttük. De ez inkább düh és sajnálkozás, és nagyon, de nagyon erős szolidaritás. Ugyanakkor persze óvatosak vagyunk. Nem járunk tömegrendezvényekre, ha lehet, autóval vagy Serut taxival utazunk. Én például biciklizem. Azt nemigen robbantják föl a terroristák.

– Hogy telik egy napod?
– Délelőtt nyelvtanfolyamra járok. Már nem lehet eladni ivritül. Délután 4-től másfél-két óra edzés. Szerencsém van, mert az atlétikai stadion mellett lakom. Azután a barátnőmmel, Hennel bemegyünk a tengerpartra sétálni, napozni, fagyalatozni. Este otthon olvasás, tévénézés, ejtőzés. Másnap minden kezdődik előlről.

– És a versenyek?
– Nagyon sűrű a program. Volt, amikor minden hétre jutott egy. 15 kilométeren Ramat Hasaronban ötödik lettem, és ugyancsak ötödik voltam Asdodban 10 kilométeren. De a korosztályomban – mert én 19 évesen még junior vagyok – mindkét-szer a legjobb időt futottam. Szóval fejlődöm, és érzem, hogy kemény munkával még jobb is leszek. 1500 és 3000 méteren készülök a júliusi országos bajnokságra. Közben mennek a pénzdíjas utcai futóversenyek. Ez nagyon népszerű itt. Remélem, egyszer én is első lehetek, mert ez anyagilag is kifizetődő. Izrael nem olcsó ország.

Találkozásunk végén Andika viszkázok:

– Tessék mondani, lesz Irakban háború?

– Nagy valószínűséggel igen, mert az Egyesült Államok – a világ jobbik felével – eltökélt a terrorizmus elleni harcra.

– Különben nem izgat – vonja meg a vállát –, én már megkaptam a gázálarcomat.

- molát -

(2003)

Ortodox rabbi megengedi, hogy nők a Tóra elé járuljanak

Modern ortodox zsidó körökben folyik-folydogál a vita, milyen újításokat lehet megengedni, hogy a halacha káposztája is megmaradjon, és a modern életvitel farkasa is jóllakjon. Főleg az Amerikából bevándorolt modern vallásos zsidók azok, akik keresnek ilyen-olyan újításokat, főleg a nők, akik nincsenek megelégedve azzal a hellyel, amit a halacha biztosít számukra a zsidóságban.

Most egy modern ortodox izraeli rabbi közzétett egy elmefuttatást, amelyben megengedi, hogy nők – bizonyos körülmények között – a Tóra elé járulhassanak. A „bátor” ember magyar származású: prof. dr. Dániel Sperber, a Bár-Ilán Egyetem Talmud-tanára és több vallásfilozófiai mű szerzője, a volt tordai rabbi, R’ Dávid Sperber unokája. A nagyapa az Águdát Jisráél rabbitanácsának tagja volt.

Sperber szerint ezt a Talmud is megengedi (Megilla 23, a), sőt a Sulchán Áruch is, de utána valahogy a „körülmények” nem engedték. Sperber nem mint vallási döntést írja ezt cikkében, amely egy vallásos folyóiratban jelent meg, hanem mint „anyagot a gondolkodóknak”.

Az izraeli vallásos feminista nők – ilyen is van – nagy örömmel fogadták Sperber cikkét, és most már vannak, akik a hagyományos imakönyv szövegét is meg akarják változtatni...
(2003)

Kántorjelöltek vizsgálja

A beszámolók, felvételik, tehát a megmérettetések heteit élik a diákok. Ki tesztlapok felett görnyedezik, ki tételek kidolgozásával próbálja a megtanultakat rögzíteni, elmélyíteni, majd visszaadni mindazt, amit elsajátítani sikerült.

Az biztos, hogy ezeken a tantermekbe zárt, szigorú forgatókönyv szerint zajló beszámolókon a katedra egyik oldalán sem szórakoznak valami jól, s ha lezajlik, csupán a megkönnyebbülés az, amit éreznek.

Mennyiben és mennyire másként történik vizsgáztató és vizsgázó részéről például egy kántorvizsga!

Az ORZSE patinás Oktogonális Termében hét, első évfolyamot végzett hallgató – **Szerdócz Ervin, Venczel György, Biczó Tamás, Zucker Immánuel, Klavanszkij Anatolij, Kardos László és Gara István** – adott számot tudásáról. Tették mindezt a saját maguk, a felkészítő tanárok (a zongorakísérő **Neumark Zoltán**, az énektechnika-tanár **Székelyhidi Hajnal**, valamint **Kerekes Béla és Klein Ervin** kántorok), az ORZSE vezetői, professzorai és a tiszteletükre megjelent hallgatószám nagy gyönyörűségére.

A fiatalok közül sokan már jó ideje bizonyítanak mártír- és tanítentiszteleteken, néhányan már templomokban is. Megtanulták a liturgia alapjait, tudják értelmezni őseink nyelvét, ismerik a hagyományokat. Tisztában vannak azzal a felelősséggel is, ami rájuk hárul majd, ha tanulmányaik végeztével, önállóan funkcionálva, egy kile élén teszik a dolgukat.

Picit talán azért ők is izgultak. Hiszen ez is vizsga volt. De! Amint felcsendültek a dallamok, megszűnt a feszültség, egyé váltak a zenével, a szöveg-gel. És az ünnepelőbe öltözött hallgatók ünnepelőbe öltöztetett lélekkel szereztek nagyon kellemes órát mindazoknak, akik azon a perzselő kora délutánon kíváncsiak voltak rájuk.
(2003)

Szili Katalin látogatása a Hitközségen

Szili Katalin, a Parlament elnöke a Síp utcai székházban lévő Dohány körzeti irodában köszöntötte Heisler Lászlót, a körzet elnökét 85. születésnapja alkalmából, és átnyújtotta a Magyar Köztársaság ezüst érdemrendjét. Az eseményen részt vett Fröhlich Róbert, a Dohány utcai templom főabbija is. A Parlament elnökét fogadta Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Streit Sándor, a BZSH elnöke, Zoltai Gusztáv üv. igazgató, valamint Schöner Alfréd, az ORZSE rektora. A baráti hangulatú beszélgetésen tájékoztatták Szili Katalint a Hitközség intézményeinek működéséről, eredményeiről és problémáiról, majd kifejezték kívánságukat: az Országgyűlés tűzze napirendre az antidiszkriminációs törvényt.

A Hitközség vezetői végül köszönetet mondtak az elnök asszonynak a hírhedt kőszegi kiállítással kapcsolatos állásfoglalásáért.

Az elnök asszony látogatása Heisler Lászlónál több volt, mint egyszerű gesztus. Soha nem részesült még ilyen megtiszteltetésben körzeti elnök, s Laci bácsi e tényt igencsak meghatóttan vette tudomásul. Mint a beszélgetés során többször elhangzott, Szili Katalin nagy tisztelője Laci bácsinak, hiszen régóta ismerik egymást. „Aranylakodalom, ezüsthaj, vasakarát” – ez volt a mottója a köszöntésnek.

A körzet emlékkönyvébe rótt bejegyzés őrzi a látogatás emlékét, de a hazai zsidóság történelme is, hiszen ez volt az első alkalom, hogy a harmadik legmagasabb közjogi méltóság nem a zsidó közösség legmagasabb szintű vezetőjéhez látogatott először, hanem ajándékával és szeretetével egy templomkörzeti elnökét tisztelte meg.
(2003)

A személyes múltrol Csákváron

A német kormány; a közép-kelet-európai zsidó temetők megmentésére, rendbetételére létrejött német civil szervezet, az ESJF; a helyi önkormányzat és a Mazsihisz támogatásával felújították és új kerítéssel látták el a csákvári zsidó temetőt. Az ESJF vezetője, **Philip Carmel** a Fejér vármegyei városban tartott ünnepélyes átadáson vehette át **dr. Grósz Andortól**, a Mazsihisz elnökétől A Magyarországi Zsidóságért díjat.

A zsidó temető felújításával nem egyszerűen csak sírköveket állítottunk helyre, nem csupán új kerítést építettünk, hanem elégtétellel szolgáltunk azoknak a zsidó embereknek, akik csákváriak voltak, akik hozzánk tartoztak, de akiket a

reire – előljáróban köszönetet mondott az ESJF-nek, Németország kormányának, a Mazsihisznek és Csákvár önkormányzatának a beruházás megvalósításáért. Majd a politikus azt a gondolatot bontotta ki, hogy a zsidó hagyomány a temetőt az Élet Házának nevezi, ezt fejezi ki az a fohász is, hogy az elhunytak lelke az élet kötelékébe legyen bekötve.

Majd feltette a kérdést: miért jelenthető ki, hogy egy magyar zsidó temető az élet háza, nem pedig egy egész közösség síremléke? Többek között azért, mert a magyar zsidóság nemcsak a zsidó hagyományban, hanem a magyar földben, a magyar kultúrában is gyökerezik, a zsidó kö-

temető felújítása nem csupán egy renoválás, hanem annak deklarálása, hogy akiket megöltek, azok soha nem lesznek elfeledve, és akiknek a jelenléte egykor fontos volt itt, fontos volna ma is. Végezetül a diplomata is kifejezte köszönetét a zsidó temetőkért végzett munka támogatásáért a német kormánynak, az ESJF-nek, a magyar kormánynak, a Mazsihisznek és a csákvári önkormányzatnak.

A következő szónok Philip Carmel, az ESJF vezetője volt, aki főként azt hangsúlyozta: különösen hálásak lehetünk a csákvári önkormányzatnak és a helyi társadalomnak azért, hogy méltó módon kívánják ápolni az egykori zsidóság emlékét annak ellenére, hogy ma már egyetlen zsidó sem él a településen.

Kiemelte azt is: Németország nemcsak anyagilag támogatja az ESJF tevékenységét, de valódi partnerként vesz részt a szervezet által megvalósított projektekből. Köszönetet mondott Bóka Jánosnak, akinek mostani jelenléte is mutatja, mennyire elkötelezett a magyar kormány a zsidóság iránt.

Végül közölte: brit-izraeli kettős állampolgárként szeretné megköszönni Németországnak és Magyarországnak, hogy kiállnak Izrael Állam mellett.

A szónokok sorát dr. Frölich Róbert országos főrabbi, a Dohány zsinagóga rabbija zárta, aki rövid gondolat kíséreltetre hívta a résztvevőket, nevezetesen arra, hogy képzeljék bele magukat egy olyan ember, egy olyan csoport, egy olyan kisebbség életébe, akikkel szemben megszapornak a sajtóban a rosszindulatú megjegyzések, akikről a környezetük váratlanul távolságot kezd tartani, akikről elfordulnak, akikkel nem vállalnak közösséget, és akiket végül kivet magából a társadalom a szó fizikai értelmében is.

S mindezt úgy, hogy önök, kedves jelenlővők, nem követtek el semmit. Önök teljesen ártatlanok, nem vétettek senkinek, és mégis szögesdrótok közé zárják önöket teljes mértékben ártatlanul. Nehéz elképzelni? Nehéz. És azt is nehéz elképzelni, hogy miért éppen önökkel történik mindez. Miért pont önök? Miért pont mi? – tette fel a sorskérdéseket az országos főrabbi.

Majd kifejtette: ha mindezt el tudták képzelni, ha bele tudták helyezni magukat az ártatlanul üldözött emberek életébe, akkor megértik, hogy miért kell emlékezni a soára. Ugyanis ha magunkban nem tesszük személyessé a múltat, akkor a múlt olyan lesz, mintha meg sem történt volna.

Ezért kell emlékezni és emlékeztetni a soára, mert az ember sohasem tudhatja, hogy mikor kerül elő egy olyan társadalmi skatulya, amibe őt magát is beleteszik – zárta beszédét dr. Frölich Róbert.

Az ünnepség után a résztvevők elhelyezték az emlékezés kavicsait Dornyai Mihály makettjénél, amely az egykori csákvári zsinagógának állít emléket, majd a Vértessérv Múzeumban rendezett összejövetelen dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke átadta Philip Carmelnek A Magyarországi Zsidóságért díjat. Az elismerést a Mazsihisz vezetése már korábban odaítélte az ESJF vezetőjének, ám Philip Carmel a közelmúltban megrendezett díjátadón nem tudott személyesen jelen lenni.

Dr. Grósz Andor: A temető nemcsak emlékhely, hanem szakrális tér is

Mi a Mazsihiszben, a magyarországi zsidóság legnagyobb feleke-

zetében a múltra emlékezünk és a jövőt építjük. A múlt része az az aranykor, amikor az emancipációt követően a zsidó közösségek – itt, Csákváron is – szorgalmukkal, tudásukkal és elkötelezettségükkel hozzájárultak a haza gyarapodásához.

De a múlt része a fájdalom is: az első világháborút követő, állami támogatással gerjesztett antiszemitizmus, a zsidóellenes törvények, a ki-rekesztés, a kifosztás, a deportálás és a tömeggyilkosságok kora.

Az egykor ötven főt számláló csákvári zsidó közösségből mindössze hárman éltek túl a vészkor-szakot. A közösség ezzel megszűnt létezni. Nem volt többé, aki őrizze az azóta lebontott zsinagógát, nem volt, aki gondozza a temetőt. A temető elárvult, ahogyan több mint 1500 másik zsidó temető is elárvult szerte Magyarországon. E hatalmas örökség megőrzése rendkívüli kihívás, amelyhez minden segítségre szükségünk van.

Köszönettel tartozunk Philip Carmel úrnak és az Európai Zsidó Temetők Megóvásáért és Védelméért Irányuló Kezdeményezésnek, amely kerítések építésével módszeresen járul hozzá a temetők megóvásához. És köszönettel tartozunk a Németországi Szövetségi Köztársaság kormánynak, amely anyagi támogatásával lehetővé teszi ezek megvalósulását.

A temető a zsidó hagyományban szent hely: az örök nyugalom, a kö-

zösségi emlékezet, a családi gyökek és a tisztelet tere. A temető nemcsak emlékhely, hanem szakrális tér is, ahol az imádkozás, a látogatás, a kő elhelyezése mind az emlékezés és a méltóság jelei. Fontos, hogy e szent hely határai láthatók és védettek legyenek, ahogyan azt a Példabeszédek könyvében is olvashatjuk: „Ne told el az örök határt, amelyet őseid állítottak.”

Itt, Csákváron a benövő bokrok eltávolításával ismét láthatóvá váltak az ősi határok. Ezek megerősítéséről a kivitelező gondoskodott, aki olyan tartós, esztétikus és méltóságteljes kerítést hozott létre, amely legalább 50 évig garantálja a temető védelmét. Ez nem pusztán fizikai munka volt – ez szolgálat, amelyet a múlt és a jövő iránti tisztelet vezérelt. Köszönet érte!

Biztos vagyok benne, hogy e temető felújítása nemcsak emléket állított, hanem hozzájárult a helyi közösség építéséhez is, közelebb hozta mindenkinek Csákvár múltját, és világosabbá tette közös jövőnk alapjait. Kíváncsi vagyok, hogy váljék ez a temető Csákvár egyik emblematikus helyévé, a béke, az emlékezés és a méltóság szigetévé, amely a jövő nemzedékeit is inspirálni fogja – nem felejteni, hanem emlékezni, nem gyűlölni, hanem tisztelni.

Ezzel tartozunk az itt nyugvó és Csákvárról elhurcolt hittelvéreink emlékének. Emlékük legyen áldott!

Az ESJF vezetője átveszi a díjat a Mazsihisz-elnöktől

Fotó: Mazsihisz.hu

holokauszt alatt kiszakítottak a település szövetéből – ez volt a summázata **Illés Szabolcs** polgármester beszédének.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével **Julia Gross**, Németország budapesti nagykövete; **Moran Birman**, Izrael Állam magyarországi nagykövetségének helyettes vezetője; **Bóka János** EU-ügyekért felelős miniszter, az antiszemitizmus elleni fellépés koordinálásáért felelős miniszterelnöki biztos; **Philip Carmel**, az ESJF (Erhaltung und zum Schutz jüdischer Friedhöfe – Kezdeményezés az európai zsidó temetőkért) vezetője.

A Mazsihisz részéről jelen volt dr. Grósz Andor elnök, dr. Frölich Róbert országos főrabbi, Fináli Péter vezetőségi tag, Fináli Gábor rabbi, Tamás Péter, a vidéki temetőrendezésért felelős csoport vezetője, Winkler Miksa, aki számos egyéb feladata mellett a nyári síófoki zsinagóga vezetője. Az ünnepségen közreműködött Klavanszkij Anatolij, a Hunyadi téri zsinagóga kántora. Az eseményen részt vett továbbá Baranyi Mária, az ESJF magyarországi koordinátora.

A már idézett Illés Szabolcs polgármester méltatta azokat, akiknek a segítségével és támogatásával a felújítás megvalósulhatott (a német kormány, az ESJF, a Mazsihisz), s hozzátette: ez a beruházás egyben erkölcsi gesztus is, hiszen a vészkor-szakban keletkezett sebek nem gyógyulnak be emlékezés és jóvátétel nélkül. Ezért az emlékezés – hangsúlyozta a városvezető – nem múltba révedés, hanem jövőépítés is.

(A polgármester után dr. Grósz Andor szólt az egybegyűltekhöz, a Mazsihisz elnökének beszédét tudósításunk alatt teljes egészében közöljük.)

Bóka János, a magyar kormány európai uniós minisztere – aki tavaly a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában nyilvánosan utalt zsidó gyöke-

zösség Magyarország elválaszthatatlan része, a temető pedig az élet üzenetét hordozza azért, mert csákvári emberek életére, tevékenységére emlékezett.

Bóka János hozzátette: az európai zsidó örökség a mi közös örökségünk, enélkül Európa elképzelhetetlen. A zsidóságot a magyar kormány segíti, védi, támogatja, amit többek között az jelképez, hogy a kabinet a Mazsók révén eddig már több mint egymilliárd forintot fordított a zsidó temetők rendbetételére.

Julia Gross, Németország nagykövete is kifejezte köszönetét az ESJF-nek és a Mazsihisznek, s méltatta Philip Carmel tevékenységét. Hozzátette: Németország büszke arra, hogy támogathatja a zsidó örökség védelmét, a zsidó temetők renoválását.

A diplomata kifejtette: a temetőknek minden kultúrában különleges jelentőségük van, s különösen igaz ez a zsidóságban. Egy zsidó temető a zsidó identitás és kultúra emlékeinek őrzője az örökkévalóságnak, ezt fejezi ki, hogy a zsidó hagyomány szerint köveket helyeznek a sírokra.

Julia Gross kitért arra, hogy mióta Magyarországon teljesít szolgálatot, számos magyar zsidó vezetővel találkozott, akik biztosították arról, hogy a zsidóság Magyarországon békében, biztonságban élhet. Am ez nem lehet magától értetődőnek tekinteni – hívta fel a figyelmet a nagykövet –, ébernek kell lennünk, mert az antiszemitizmus sajnos aggasztóan növekszik Európában.

Moran Birman, Izrael budapesti nagykövethelyettese úgy fogalmazott: habár a csákvári zsidó temető felújítása örömteli esemény, ő maga jobban szeretett volna most egy összejövetelen, ünnepségen, esküvőn részt venni, mert ez azt jelentené, hogy él és virágzik az a helyi közösség, amelyet a vészkor-szakban szinte teljesen elpusztítottak.

Az életet kellene most ünnepelni – mondta a diplomata –, de a holokauszt ezt nem teszi lehetővé. Moran Birman kifejtette: a zsidó

Két szederbogyó ára

El tudnak képzelni valakit, akit még sohasem láttak boldognak? Ugye nem? Pedig ilyen volt a Máramaros megyei Borsa városában Teusch Srul. Szülei aggódtak érte, elvitték Pinchász Hágér vizsnyici rabbihoz. A rabbi azt tanácsolta: „Ha aggodalom van az ember elméjében, fojtsa el, jó szóval örömmé változtassa.” (Péld. 12/25) „Menj, egyed örömmel kenyereddel és igyad vidám szívvel borodat, hogy megkedvelje Isten a te tetteidet.” (Koh. 9/7) Erre a Tórában, Misnában és Gemarában jártas Teusch Srul ezt válaszolta: „Mulatozásomban azt mondtam: Ez örület! A vidámság: mire jó az?” (uo. 2/2) „Mindenki egyazon helyre megy, porból lett, és porba tér vissza.” (Koh. 3/20)

Mit mondhatott erre a rabbi? Kérte, vegyen erőt magán, tartsa távol magát a levertség nyomasztó sötétségétől. Ámde mit érnek a bölcs szavak, ha nem jutnak el az ember tudatáig? Ahogy az Írás mondja: „A férfilelek elbírija betegségét; de a levert lelket ki viseli el?” (Péld. 18/14) Szülei halála után Teusch Srul egyedül maradt, keserű magányosságban élte napjait.

Egy idő után Pinchász rabbi magához hívatta, és hogyléte felől érdeklődött. Srul csak annyit mondott: „Semmi különös. Minden a régi.” Erre a rabbi: „Barátom! Látom, semmi foganatja nem volt a tanácsomnak. Nagy kár! Sanyarúnak tartod sorsod, így sanyarúnak éled életed. Pedig az élet, amit Istentől kapunk, valójában édes. A nap egyformán süt mindenkire, sugarai azonban különböző módon hatnak az emberekre. Van, aki napszúrást kap, és belehal. Van, aki észre sem veszi, hogy teste kivörösödik, bőre felhólyagosodik. Olyan is, aki betegen kiül a napra, és a napfény – mint Ábrahám ősapát – meggyógyítja. Van, aki önmagától rájön az élet édes ízére. Van, aki csak azután fogja fel, milyen édes volt az élete, miután az rosszra fordult. Ki tudhatja? Talán Isten terem majd helyzetet számodra, amikor rájössz, mitől és mennyire is lehet édes bármi az életben. Isten nem azért teremtetett az embert, hogy keserűségben éljen.”

Ha nem mondtam volna, Srul favágó volt. A többi favágóval járta a radnai havasok rengetegét, a kivágott fákat lovakkal a Tiszaig szállította, leusztat-ták Máramaroszigetig, majd onnan tutajon Magyarországra.

Egyszer Jakoben közelében bolyongott az égig érő fák között. Lepihent egy kidőlt fára, maga elé nézett, és hallgatta a fák susogását. Váratlanul rémisztő morgás ébresztette fel merengéséből. Egy medve volt! Félelmében egész testében reszketni kezdett. Érezte, ereiben meghűl a vér, de legyőzte gyengeségét, és kereste a menekülés útját. Amennyire tudta, összeszedte magát, és futni kezdett a szederbokrok szövevénye között.

Egyszer csak egy szakadék szélén találta magát. Mögötte az óriási medve hatalmas karmaival feléje nyúlt. Srul ekkor a mélybe vetette magát, estében azonban ösztönösen az erős szederindák felé kapott, és beléjük kapaszkodott. A medve rövidesen eltűnt a hasadék pereméről, ő pedig a szederindákon mászni kezdett felfelé. Azt hitte, megszabadult. Am akkor furcsa zajt hallott a feje fölött. Feltekintett, és látta, amint két erdei pocok rája az indákat, melyekbe kapaszkodott. Tudta, itt a vég, rövidesen a mélybe zuhan. Ekkor két félérett bogyót pillantott meg maga előtt az indákon. Ajkaival leszakította, szájába vette őket, és rájuk harapott.

Abban a pillanatban az indák elszakadtak fölötte, és ő zuhanni kezdett. Eszébe jutott, mit mondott neki Pinchász rabbi... rájött, a halál teremtett helyzetet, hogy rájöjjön, mi mindent hagyott ki életében, hogy folytonos kesergését „édesre” váltsa!

Annyi ideje maradt még, hogy kimondja: „Megfizettem a keserű szederbogyók árát!”

Szardócz J. Ervin főrabbi

IZRAELI SZÍNES

Tűzvészből földművelés

Nyolcezer évvel ezelőtti, éghajlat-változás okozta pusztító tüzek és a nyomukban járó talajerózió készítette az embereket a földművelésre és a letelepedésre – vélekedik tanulmányában Ámosz Frumkin, a Jeruzsálemi Héber Egyetem professzora.

A tudós szerint a villámcsapások okozta tüzek átalakították a Földközi-tenger partvidékének tájképét, véget vetettek a vadászó-gyűjtögető életmódnak, és megteremtették a mezőgazdálkodás feltételeit.

Frumkin professzor különböző izraeli faszén-, talaj- és ásványi lera-kódások vizsgálatára alapozta a Journal of Soils and Sediments (Talaj és üledékek folyóirata) című szaklapban közzé tett tanulmányát.

Frumkin meggyőző bizonyítékokat talált arra, hogy mintegy 8200 éve hirtelen megugrott a tüzesetek száma, valószínűleg heves villámlással járó viharok nyomán, amelyeket a Föld Nap körüli pályájának akkori helyzetéből fakadó magas napsugárzás idézhetett elő.

A tanulmány szerint a tűzvészek jelentős pusztítást okozhattak a növényzetben az akkor élő emberek vadászó és gyűjtögető területein. A növények gyökerei nélkül a talaj lemo-

Ámosz Frumkin

sódott vagy a szél elhordta a hegyoldalokról, és a völgyekben vagy természetes mélyedésekben rakódott le. Ezzel ott ideális feltételek alakultak ki a mezőgazdasági műveléshez.

Ennek az üledékes talajnak az elhelyezkedése egybeesik a korszak néhány legnagyobb neolitikus településével, ilyen volt a többi között a Jordán-völgy déli részén Jerikó vagy Gilgal.

A dombvidékeken is ott találtak nagy településeket a neolitikum (újkorokorszak), vagyis a letelepedés korából, ahol vastag üledékréteg halmozódott fel, ilyen a Jeruzsálemtől nyugatra fekvő Motza.

A tanulmányban Frumkin a tüzek okaként kizárta a vulkáni tevékenységet, és szerinte valószínűleg, hogy az emberek lettek volna felelősek ekkora léptékű tűzvészért.

Forrás: Wikipedia

A feltételezések szerint ez a térség volt a világ egyik első olyan része, ahol az emberek körülbelül nyolcezer éve földművelésbe kezdtek, és áttértek a letelepedett életmódra.

Ez nem fokozatos kulturális változás volt, hanem válasz a környezeti összeomlására. A mezőgazdaság és a letelepedés valószínűleg a szükség-szerűség, s nem pusztán az újítás következménye volt – írja Frumkin.

A tanulmány korábbi adatokra támaszkodott, a többi között faszénrészecskék (a tüzesetek történetére utaló nyomok) elemzésére az észak-izraeli Hula-tónál, ásványi képződmények vizsgálatára a Jeruzsálemben és környékén található barlangokban, valamint talajlerakódások elemzésére a Holt-tenger térségében.

A különféle adatsorok arra utalnak, hogy a környezeti katasztrófákat nem az ember okozta például szándékos égetéssel, hanem éghajlati változás eredményei voltak – áll a tanulmány következtetésében. (MTI)

A kém tárgyai újra otthon

Titkos művelet során Izrael legendás kémjének, **Eli Cohennek** több ezer dokumentumát és személyes tárgyát vitték Szíriából Izraelbe – jelentette be az izraeli titkosszolgálat, a Moszad.

Hatvan évvel Cohen elfogása és kivégzése után körülbelül kétezer-ötszáz tárgyat, dokumentumot és fényképet szerzett meg egy szíriai archívumból a Moszad. A dokumentumok először fognak nyilvánosságra kerülni, „köztük a nyomozati akták felvételei és dokumentációja, valamint a családjának kézzel írt levelek”. Megtalálták damaszkuszi lakásának kulcsát, a végrendeletét és a kivégzéséről szóló határozatot is.

A „stratégiai partnerszolgálatlaltal együttműködve” megszerzett tárgyakat „a szíriai biztonsági erők évtizedek óta szigorúan titkosított módon őrizték” a Moszad közleménye szerint.

Most számos eredeti dokumentumot és tárgyat átadtak özvegyének, **Nadia Cohennek Benjámin Netanjahu** miniszterelnök és **David Barnea**, a Moszad vezetője jelenlétében. Köztük volt eredeti, néhány órával a kivégzése előtt írt végrendelete, amelynek eddig csak egy másolata került nyilvánosságra.

Eli Cohent, a legismertebb izraeli kém 1965. május 18-án Damaszkusz főterén kivégezték, miután szovjet segítséggel a szíriai kémelhárítás lebuktat-ta. Az Izraelbe szállított anyagokat a szíriai hírszerzés Cohen 1965. januári elfogása után gyűjtötte össze.

A személyes tárgyak között megtalálták damaszkuszi lakásának kulcsait, hamis útleveléket és az általa használt dokumentumokat, valamint számos fényképet szíriai küldetésének idejéből. Az archívumban volt egy vastag, narancssárga színű, Nadia Cohen felirátú mappa is, melyben a szíriai hírszerzés Cohen özvegyének férje szíriai börtönből való kiszabadítása érdekében tett összes lépését gyűjtötte össze.

Eli Cohen nyughelye továbbra is ismeretlen, noha Izrael rengeteg erőfeszítést tett a felderítésére és földi maradványainak hazaszállítására. (MTI)

Eli Cohen Damaszkuszban 1963-ban

Fotó: elicohen.org.il / Wikimedia Commons

Kötelező napelemet telepíteni az új épületekre

Az *israelinfo.com* beszámolója szerint a kormány rendelete értelmében minden olyan új, nem lakóépületre, amelynek tetőfelülete meghaladja a 250 négyzetmétert, illetve minden olyan új, különálló családi házra, ahol a tetőfelület nagyobb 100 négyzetméternél, kötelező napelemes rendszert telepíteni.

A jövőben szeretnénk kiterjeszteni ezt a szabályozást úgy, hogy minden lakóépületben – és minden olyan épületben, ahol ez műszakilag lehetséges – megújuló energián alapuló áramtermelő és -tároló rendszer működjön – mondta **Eli Cohen** energiaügyi miniszter.

Izrael 2050-ig meg akarja szüntetni az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, vállalta továbbá, hogy 2050-ig felhagy a földgáz, a kőolaj és a szén felhasználásával.

A szabályozás értelmében a lakóépületeken legalább 5 kW teljesítményű napelemes rendszert kell telepíteni. Az új rendelet előírja továbbá, hogy az olyan új lakóépületeket, ahol a tetőfelület meghaladja a 250 négyzetmétert, már eleve úgy kell megépíteni, hogy alkalmasak legyenek napelemek elhelyezésére.

Ez a történelmi jelentőségű döntés alapjaiban alakítja át városaink tetőképét – nyilatkozta **Eitan Parnass**, az Izraeli Zöldenergia Szövetség alapítója és igazgatója a *pv magazine*-nek.

Izrael volt az első ország, ahol kötelezővé tették a napkollektoros vízmelegítők használatát az 1970-es évek energiaválságára válaszul – ezek a rendszerek ma is megtakarítják a villamosenergia-felhasználás mintegy 4%-át. Az új szabályozás hasonló hatást válthat ki, de ezúttal nemcsak vizet melegítünk, hanem villamosenergiát is termelünk, kihasználva az évi 330 napsütéses napot.

Az új rendelkezések kiegészítik a nemrégiben elindított 100.000 Napos Tető Programot, amelynek célja, hogy 2030-ig 1,6 GW napenergia-kapacitás épüljön ki.

Ezek az új szabályozások 2040-ig több tízezer új fotovoltaikus rendszer építését eredményezik, összesen mintegy 3500 MW beépített kapacitással – tette hozzá Cohen.

Izrael célja, hogy 2030-ra villamosenergia-termelésének 30%-a megújuló energiaforrásból származzon. 2024-ben körülbelül 900 MW új napelemes kapacitást telepítettek, így az ország teljes napelemes kapacitása december végére elérte az 5,36 GW-ot.

Közönség kontra zsűri

Az Izrael kizárását követelő hangok és a Bazel utcáin tüntető palesztinpárti csoportok ellenére az Eurovíziós Dalfesztivál közönsége szeretetet és együttérzést adott a Nova-mészárlást túlélő izraeli énekesnőnek, írja **Ádám Péter** a *Kibic* portálon.

Köszönöm, Európa! Izrael népe él! – kiáltotta **Juvál Rafael** az Eurovíziós Dalfesztivál döntőjében, miután befejezte előadását a bázeli színpadon. A 24 éves Rafael – aki úgy élte túl a 2023. október 7-i Nova-mészárlást, hogy órákig halottnak tette magát fekvő társai holtteste mellett egy légvédelmi óvóhelyen – hatalmas sikert ért el a döntőben, amikor második lett az osztrák **JJ** mögött. Az izraeli énekesnő által előadott *New Day Will Rise* (Új nap virrad fel) című dal ugyan megnyerte a közönségszavazást, de a zsűri alacsony pontszám miatt nem végezhetett az első helyen.

A tavalyi, Malmöben megrendezetthez hasonlóan az idei Eurovíziós Dalfesztivál sem volt mentes a politikától és az Izrael-ellenes indulatoktól. A szlovén közszolgálati műsorközlő még a dalverseny előtt Izrael kizárását követelte a gázai háború miatt, a spanyol, az ír, az izlandi és a belga csatornák Izrael kizárásának megvitátását kérték.

72 korábbi résztvevő nyílt levelével szintén az izraeli dal kizárását szeretné elérni. Bazelben palesztinpárti demonstrációkat tartottak, a nézőtéren palesztin zászlókat lengettek. Két nézőt a helyi biztonságiaknak kellett megakadályozniuk abban, hogy Rafael előadása alatt a színpadra másszanak és vörös festéket locsoljanak szét. A spanyolok a közvetítés során minden szabályt felrúgva a következő feliratot jelentették meg a képernyőn: *Amikor az emberi jogok forognak kockán, a hallgatás nem lehet opció. Békét és igazságot Palesztinának.*

A zsűri pontozása szépen leképezte a fenti hozzáállást. Csak a jelenleg éppen baráti Azerbajdzsán adott az izraeli produkcióra maximális, 12 pontot, 21 ország pedig nullát. A zsűri szavazatai

alapján Izrael 60 ponttal a 15. helyen végzett volna, a helyszínen és a tévékészülékek előtt ülő közönség azonban ezt egészen másképp gondolta.

Az izraeli részvétel ellen talán a legjobban tiltakozó spanyoloktól és írektől 12 és 10 pont érkezett, míg további 12 ország adott maximális pontszámot Juvál Rafaelnek. Összességében az izraeli énekesnő 297 ponttal megnyerte a közönségszavazást, ám a zsűritől kapott alacsony pontszám miatt az izraeli összpontszám (357 pont) „csak” a második helyre volt elég. A győztes osztrák dal 436 ponttal nyerte meg a versenyt.

Az izraeliek mindent összevetve maximálisan elégedetten távozhattak Svájcból. A második helyezés nagy-szerű eredmény, és nem kell az előre látható bojkottálásoktól és a biztonsági követelményektől tartva a jövő évi rendezéssel járó fejfájást magukra vállalniuk. Az európai (és a szintén részt vevő ausztrál) közönség pedig megmutatta, hogy tudnak szolidaritást és szeretetet is mutatni Izrael felé. Legalábbis amíg az éneklésről van szó.

Kulifai Máté: A Sziget Fesztivál 10 legnagyobb ferdítése a Kneecap-ügyben

Hogy mi az a Kneecap-ügy? Magyarországon fel fog lépni egy ír zenekar, amely korábban terror-szervezeteket éltetett, zászlajukat lobogtatta, a zsidó állam eltörlésére szólított fel, ez a cionisták halálát kívánta, politikusok megölését szorgalmazta. Több fesztivál már visszamondta a fellépésüket. A Sziget Fesztivál VISZONT NEM. – Kulifai Máté Facebook-oldalán megjelent írását közöljük.

Meg is magyarázták, hogy miért. Ez a 10 legnagyobb tévedésük, ferdítésük.

„A Sziget az egyik legnemzetkö-zibb fesztivál... ez a sokszínűség ko-vácsolta a látogatóinkat egy békés, szabad közösséggé.”

Egy nemzetközi fesztiválnak ki-emelt felelőssége, hogy a fellépői ne sértsenek és gyalázzanak más nemzeteket, főként ne szólítsanak fel más országok eltörlésére. A KNEECAP ezt teszi.

„Az egyik alapvető értéke a véle-ménynyilvánítás szabadsága... a sza-bad véleménynyilvánítás alapjog.”

A szólásszabadság fantasztikus dolog, de nem korlátlan jog, van határa, amennyiben az: erőszakra buzdít, gyűlöletet szít, emberi méltóságot sért, konkrét bűncselekményekre hív fel. A KNEECAP ezt teszi.

„Mindenkinek joga van kinyilvánítani a véleményét, függetlenül attól, hogy azt a közönség soraiban, vagy akár a színpadról teszi.”

Véleményt mondani mindenkinek joga van. De egy fesztiválnak egyáltalán nem kötelessége ehhez színpadot is biztosítani. Főleg nem akkor, ha olyan véleményekről van szó, amelyek terror-szervezeteket népszerűsítenek. A KNEECAP ezt teszi.

„Mi is figyelemmel kísérjük a Kneecappal kapcsolatos történe-sket, az ellenük felhozott vádakokat...”

Itt többről van szó, mint vádak-ról. Koncertfelvételek, interjúrésze-letek, nyilvánosan és büszkén köz-zétett posztok azok, amelyekben például a tömeggyilkos Hezbolla-hot éltetik a banda tagjai. A KNEECAP ezt teszi.

„Amíg a zenekar csak a saját állás-foglalását közvetíti a fesztiválon, ad-dig mindenkinek a saját belátása azt elutasítani vagy elfogadni.”

A Kneecap állásfoglalása vilá-gos, senki nem vitatja el, hogy a sa-játjuk. Ha a Sziget Fesztivál való-ban hisz azokban az értékekben, amiket hangoztat, akkor ezt bi-zony határozottan elutasítja. Például azzal, hogy nem biztosít nek-ik teret.

„a Szigeten Magyarország Alap-törvénye is érvényes, (...) megtiltja ennek az emberi méltóságot sértő gyakorlatát”

Ezek szerint a szervezőknek nemcsak morális, de alkotmányos kötelességük is, hogy elejét vegyék annak, hogy a zenekar ezt az alap-törvényt áthágja. Ahogyan a kö-zelmúltban ezt már számtalanszor megtették.

„Itt nincs helye gyűlöletnek, uszítá-snak, előítéleteknek és a rassziz-mus vagy antiszemitizmus bármi-lyen formájának.”

Láthatóan viszont jó előre elké-szített helye van. Ott a Revolut Stage-en, augusztus 11-én. Az anti

szemitizmus modern kori formája az anticionizmus – ezt pedig a Kneecap büszkén vallja is. Halált kíván a cionistákra. A Sziget Fesztivál pedig nemcsak teret ad ennek, de népszerűsíti és hirdeti is a bandát a felületein.

„A »cancel culture« és a kulturális bojkott nem megoldása a problémák-nak.”

Itt nem eltörlésről vagy bojkott-ról van szó. A kultúra szabadsága nem azt jelenti, hogy bárki bármi-vel felléphet. Ez nem cenzúra kér-dése, hanem felelős döntéshozata-

Lapzártakor. A magyar kormány antiszemi-ta gyűlöletbeszéd miatt kitiltja Magyarország területéről a Kneecap ír együttest. Fellépésük ellen a Mazsihisz is tiltakozott.

Szélsőjobboldali garázdák zavarták meg a jedwabnei mészárlás emlékűnnepségét

A lengyelországi Jedwabnében, egy alig 1600 fős településen a helyi la-kosság, valamint több – különböző intézmények és vallások képviselőiből álló – hivatalos delegáció azért gyűlt össze, hogy megemlékezzen az 1941. július 10-én ott meggyilkolt zsidókról. Az emlékűnnepség nem volt fe-szültségektől mentes, mert szélsőjobboldali csoportok zavarták meg a rendezvényt, amelyek vitatják a hivatalos történeti álláspontot a több száz ártatlan emberi életet követelő jedwabnei mészárlásról.

A Lengyel Nemzeti Emlékezet Intézete (IPN) már évekkel ezelőtt megállá-pította, hogy 1941. július 10-én helyi lengyel lakosok, nem pedig a megszá-ló német katonák gyilkolták meg az északkelet-lengyelországi Jedwabne zsi-dó polgárainak többségét, akiket élve elégettek egy mezőgazdasági célokat szolgáló épületben. Igaz, a városban akkor állomásozó Wehrmacht-katonák tétlenül szemlélték a rettenetes pogromot, és ezzel gyakorlatilag támogatá-sukról biztosították a tömeggyilkosság mintegy negyven elkövetőjét.

A mostani megemlékezésen Michael Schudrich, Lengyelország főrabbija a helyi emlékműnél összegyűlteknek azt mondta: *Azért vagyunk itt, hogy imádkozunk, gyászoljunk, és együtt sírjunk. Lehet, hogy vannak, akik provo-kálni akarnak, de mi nem reagálunk rájuk. A mai nap nem a viták és a szavak ideje, hanem az imádkozásé.*

Schudrich rabbi hozzátette, hogy a közeli zsidó temetőben azoknak a zsi-dóknak a maradványai nyugszanak, akik évszázadokig a helyi közösséggel együtt éltek békében. Hangsúlyozta, hogy a helynek az embereket kell egye-sítenie.

Nagy tragédia történt itt, ártatlanok vesztették életüket. De ez nem Jedwabne teljes története – mondta. – *Jedwabné nem lehet egyetlen szörnyű nappal meghatározni, bár a történekről én nem tudok elfeledkezni.*

A mai nap nem a viták és a szavak ideje, hanem az imádkozásé. Michael Schudrich rabbi elhelyezi az emlékezés köveit az emlékműnél

Fotó: Zielinski/PAP

A megemlékezés nem zajlott le incidensek nélkül. A ceremónia után né-hány percig a lengyel főrabbi, Michael Schudrich kíséretében érkezett dele-gáció nem tudott zavartalanul távozni. Nacionalista, szélsőjobboldali aktivis-ták, köztük a vitatott és többször szankcionált szélsőjobboldali európai parla-menti képviselő, Grzegorz Michal Braun és támogatói megpróbálták meg-akadályozni a résztvevők járműveinek távozását. Exhumálást követeltek, és tagadták, hogy lengyelek felelősek a mészárlásért.

Mivel a tömeg eltorlaszolta az autók útját, több tucat rendőr sietett a segít-ségére azoknak a megemlékezőknek, akik a ceremóniáról békében szerettek volna távozni. Tomasz Krupa, a helyi rendőrség szóvivője azt nyilatkozta: a rendőrök „folyosót” alakítottak ki a járművek mindkét oldalán, és hangszóró-val szólították fel a tömeget a rend helyreállítására.

Fokozta az indulatokat, hogy a szélsőjobboldali Wojciech Sumlinski az emlékmű közelében egy általa megvásárolt telken – egy szélsőségesekből ál-ló csoporttal együtt – olyan molinót állított fel, amelynek felirata tagadja, hogy lengyelek követték el az 1941-es pogromot.

A Jad Vasem felhívta a hatóságokat, hogy távolítsák el a történelemhamisí-tó installációt. Hivatalos nyilatkozatában az intézet így fogalmazott: *A Jad Vasemet mélyen megdöbbentette és aggodalommal töltötte el a történelmi igazság és emlékezet meggyalázása a lengyelországi jedwabnei emlékhelyen, ahol a nemrég elhelyezett installáció nyilvánvaló célja, hogy eltorzítsa a zsi-dók lemészárlásának történetét.*

Terroristákat dicsőítő együttest hívtak meg a Sziget Fesztiválra Nyílt levél

Tisztelt Sziget Festival Official Sziget Cultural Management Ltd. Vezeté-se (Superstruct Entertainment / KKR), Tamas Kadar vezérigazgató, vala-mint a programszervezők, Revolut – hivatalos (banki) pénzügyi és fizetési partner, saját színpaddal, Yettel.Hungary – telekommunikációs partner, The Independent – kizárólagos nemzetközi hírpártner, helyszíni tartalommal erősíti a fesztivál kommunikációját, RTL – hivatalos szponzor, amely reklá-mokkal és műsorváltozatokkal kapcsolódik az eseményhez.

A Sziget Fesztivál évtizedeken át az „Island of Freedom” szellemében mű-ködött – a sokszínűség, az emberi jogok tisztelete és a szabadság ünnepeként. Ezért nem csupán érthetetlen, de mélységesen elítélendő, hogy a fesztivál a Kneecap zenekar fellépését engedélyezte.

Milyen alapon szerepelhet az idei programban a Kneecap?

A zenekar bőven túllépi a politikai provokáció határait. Nyíltan támo-gatja a Hamász és a Hezbollah terror-szervezeteket a fellépésein és inter-júiban.

2023 decemberében egyik tagjuk egy interjúban követendő példának, az zzbollah terroristáit.

„Ellenállás hőseinek” nevezte a H... koncerten a banda ezeket skandalta: „Free CESSARY!” (Szabad Palesztinát – MIN-!), „Death to Zionists” (Halál a cionisták-)

ish Town Forum): A zenekar tagja, Mo és azt ordibálta a színpadon, hogy: „Up én (ellenőrzött) videofelvételek tanúsítják. l: A banda „Fuck Israel – Free Palestine” ett a színpadon.

Sziget Fesztivál (West Holts Stage): A Kneecap is részt vett a provokatív, gyűlöletkeltő kórusban, amely miatt a brit rendőrség vizsgálatot indított usztítás és gyűlöletbeszéd miatt.

Ezen megnyilvánulásai miatt több nagy európai fesztivál – többek kö-zött a Bilbao BBK Live és az Electric Picnic is – visszamondta a fellépé-süket.

A Sziget ellenben minden dokumentált incidens ellenére, ismervé az esete-ket, úgy döntött, hogy színpadra állítja őket a fesztivál közönsége előtt.

Komoly morális bukás.

Az eredeti cég a Sziget Cultural Management Ltd., amely 70%-ban a brit Superstruct Entertainment tulajdona – május-júniusban a KKR vásárolta meg.

Kádár Tamás, 2017 óta irányítod a céget, és többször hangsúlyozta, hogy a fesztivál az „Island of Freedom” elvein alapul.

A programszervezés és a felelős részlegek működése még a felügyeletet alatt áll vagy már nincs befolyásod a munkájukra?

Morális és szakmai kérdések:

Hogyan történhetett, hogy a fesztivál – amely a békét és az emberi joga-kat hirdeti – nem mondta le a terroristákat támogató együttes fellépését?

Ha a meghívás az incidensek előtt történt, akkor miért nem léptetek vissza később, mikor már közzismertté váltak az esetek?

Milyen szakmai, morális alapokon döntöttek úgy, hogy ez „belefér”?

Van-e egyáltalán irányelvek arról, hogy hol van a határ az üzleti érdek és az emberi értékek között?

Ez nem feltétlenül opció kérdése – ez a fesztivál alapértékeinek tagadása.

Ha a Sziget még mindig az emberi jogokról, a szabadságról és a békéről szól, akkor nem engedhetitek meg, hogy a terrorizmust támogató előadók és üzeneteik platformot kapjanak.

Ha pedig az üzlet mégis felülírja az alapokat, akkor mondjátok ki nyíltan: a Sziget már nem az „Island of Freedom”, csupán egy morális irányelvek nél-küli globális márká, amely kizárólag a profitmaximalizálásra törekszik, és minden humánus szempontot figyelmen kívül hagy.

Várom válaszokat, amiben kifejtitek: Megfontoljátok-e a Kneecap fellé-pésének visszavonását, és bemutatjátok-e azokat a szabályozásokat, irányel-veket, amelyek biztosítják, hogy ilyen többé ne fordulhasson elő?

Mi arra a mentesség, hogy terrorista szervezeteket támogató, erőszakot dicsőítő zenekarok kapnak fellépési lehetőséget Európa legnagyobb zenei fesztiválján, a „szabadság szigetén”?

Tisztelettel:
Vajda Tamás

Mártírmegemlékezések

Pécs

Tragikus eseményre, a baranyai és azon belül a pécsi zsidóság deportálásá-ra emlékeztek a temetőben a kile tagjai és a város polgárai.

Goldmann Tamás, a hitközség elnöke a 81 éve történtek mellett szólt a 2022-es európai eseményekről, a 2023. október 7-ei támadásról és annak következményeiről. Párhuzamot vont a múlt és a jelen között. *Talán nem csoda, ha ezek után a szorongás, ami mindig is létélménye a zsidó embernek, fokozódik, időnként már az elviselhetetlenség hatá-raíg. (...) Nagymamától, aki megjárta Auschwitz poklát, megtanultam, hogy közösségben az ember szélsőségesen ne-héz helyzeteket is képes túlélni.*

Az elnök hangsúlyozta, hogy a pécsi hitközségben a tagok odafigyelnek a másokra, segítik és megvédik egymást.

Zag Gábor alpolgármester elmon-da, Pécs város történelmének, tudomá-nyos életének, kultúrájának mindig te-vekeny részesei voltak az itt élő zsidó emberek.

Kurucz Ákos rabbi a zsidóság holokauszt alatti megsemmisítésének három szakaszáról beszélt, kiemelve a harmadikat, a fizikai megsemmisítést.

A gyászűnnepély a zsinagógában folytatódott, ahol dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke és Schönberger András főrabbi mécseseket gyújtottak. Ezután Grósz Andor saját családjának vészszakaszbeli sorsáról szólt.

Az emlékezés gyertyáit a hitközség tagjai, valamint dr. Grósz Andor és Zag Gábor gyújtották meg.

A liturgiát Heindl Péter kántor tolmácsolta, Kurucz Ákos rabbi pedig fel-olvasta a pécsi zsidóság mártírjainak nevét tartalmazó Könnyek könyvének bevezető gondolatait.

A résztvevők közös kádisa zárta a rendezvényt.

R. Mitzki Erzsébet

(Folytatás a 7. oldalon)

Goldmann Tamás

Mártírmegemlékezések

Mohács

Ujjbegyek simogatnak finoman a mohácsi Mártírok emlékművén olvasható nevek közül többet is. Két idősebb hölgy áll a fekete márványlapok előtt, szemük sarkában, ahogy Krúdy írta, „bánavíz” fénylik. Szótlanul nézik a feliratokat, lassú mozdulatokkal érintik a betűket, újra és megint. Mohács is emlékezik. Újra és megint. S nem csupán az emberiség egyik legnagyobb tragédiájára általában, hanem történelmi érintettsége folytán arra is, hogy

Földváriné Wiszt Zsuzsanna, dr. Csizmadia Csaba és Orbán Dániel megkoszorúzzák az emlékművet

városunkból a második világégés során több mint 1100 zsidó honfitársunkat hurcolták el. Közülük tizenhármán tértek haza. Az elhunytakért szólt az imádság, a könyörgés az Eötvös utcában.

A főhajítás nyitányán **Heindl Pétert** hallhattuk, aki a pécsi hitközség elöljáróságának üdvözlését is tolmácsolta a megjelenteknek. A kántor héber nyelvű fohászainak, könyörgéseinek hangjai betöltötték a teret, szemközt az egykori zsinagóga helyével, köztük az az ének is, amely évszázadok óta mindig hallható a zsidó gyászszerzőtársokon.

– Nehéz a múlt felidézése. Nehéz, mert ahogyan Pilinszky János írja, „ami egyszer megtörtént, örökre elkövetkezett...” És nehéz, mert elevenen beszélt ma is a régi bűnökkel – kezdte beszédét **Földváriné Wiszt Zsuzsanna**. Az önkormányzat képviselője úgy vélte, egy nemzet önbecsüléséhez tartozik, hogy miként tekint a múltjára. Nem tagadhatja le „önfia vágta sebeit”, de nem tagadhatja meg önmagától a mindenkorai erkölcsi tisztulás lehetőségét sem – húzta alá, felelevenítve a zsidóság itteni történetét, egészen a kezdetektől, az 1760-as évektől az 1930-as évek második feléig, az egykor virágzó közösség felbomlásának időszakáig. Sorra vette az innentől kezdődő megpróbáltatásokat a munkaszolgálat

intézményének bevezetésétől a második világháború pokláig, a megalázó és szégyenteljes események láncolatáig, egészen a betetőzésig, az elhurcolt zsidók haláltáborokban való fizikai megsemmisítéséig. Az önkormányzat vezető testületének tagja úgy vélte, a fájdalom nem múlik el, csak átalakul csendd, imává, közösséggé.

– A legfontosabb feladatunk: őrizni meg az elhurcoltak emlékét és adjuk tovább üzeneteiket, történeteiket. Mert a megemlékezés nemcsak múltidézés, hanem jövőépítés is egyben – emelte ki Földváriné Wiszt Zsuzsanna, aki a főhajítás végén **dr. Csizmadia Csaba** alpolgármester és a mohácsi holokausztmegemlékezések szervezésében mindig oroszlánrészt vállaló, a fővárosban élő **Orbán Dániel** társaságában koszorúzták meg az emlékművet. A jelenlévők a zsidó hagyománynak megfelelően egy-egy kavicsot helyeztek el a kőből faragott Dávid-csillagok alatt.

Cegléd

A kisimaházban tartott gyászsztentiszteleten részt vett **dr. Csáky András** polgármester, **Földi László** országgyűlési képviselő, **dr. Feldmájér Péter**, a Mazsihisz

múzeumában egy fa hirdeti az Igazak tettét. Ő is közülük való!

Emlékezzünk egy olyan korra, ahol keresztények és zsidók együtt, egy kereséért dolgoztak. Így tekintettek akkoriban a ceglédi polgárok a zsidóságra: máriási zsidónak nevezték a közösség számos tagját. Ez kultúrtörténetileg és néprajzilag is kiemelkedő elismerésnek számított prof. dr. Schweitzer József főrabbi kutatásai alapján.

Hangozzék el a fohász, a Kohelet, a Prédikátor könyvének idézete:

„Ideje van a születésnek, és ideje van az elmúlásnak. Ideje van a kövek elhordásának, és ideje van a kövek összegyűjtésének. Ideje van a hallgatásnak, és ideje van a beszédnek.”

A világ gondviselő Alkotójának kegyelme teremtette az embert. Ez az életet adó burok felfelszik az emberi kicsinyesség indulataitól. Ha végigtekintünk ezen a gyönyörű szöveten, sok helyen találhatunk szakadékot, felfelszett részeket. Az idő, az odaadás, a szeretet cernájával próbáljuk javítani.

Harminc évszázaddal ezelőtt egy régen feledésbe merült birodalom uralkodója olyan gondolatokat vetett papírra, melyek lassan három évezred távlatából is szellemi támaszul szolgálhatnak a napjainkban élő ember számára, és életre szóló bölcsességet adnak. Az elmúlt korok során egy emberi jelző

Dr. Róna Tamás főrabbi és Dési Tamás főkántor

Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke, **Feldmájér Sándor**, a nagykovácsi és **Berman Dávid**, a szolnoki hitközség elnöke, valamint **Heisler András**, a Mazsihisz volt elnöke is.

Dr. Steiner András, a ceglédi zsidó közösség vezetője köszöntötte a jelenlévőket, majd **Dési Tamás** főkántor nyitóimája következett.

Dr. Róna Tamás főrabbi, a Mazsihisz Rabbistestületének elnöke idézettel kezdte gyászbeszédét:

„Ez az Örökkévaló igéje Zerubbábelhez, mondván: Nem hatalommal, sem nem erővel, hanem az én szellememmel.”

Felidézte, hogy az itt élő zsidó közösség teljes szívvel, akaratából és elkötelezettségéből építi, ápolja a várost. A harmincas években sötét fellegek érkeztek, amelyek megdermesztették az együttérzést, az emberiséget, és elkezdtek kirekeszteni a zsidó polgárokat Cegléd életéből, mert a vallásuk más. Emlékezzünk arra az 540 mártír áldozatra, akiket június 25. és 27. között a vasutak Auschwitz-Birkenau halál- és munkatáboraiba vittek!

Emlékezzünk édesapákra és édesanyákra, nagypapákra, nagymamákra, gyermekekre!

„Nem a sugár veszik el, ha a Nap leszálott, csak mi veszítjük el a világoosságot” (Tóth Ernő).

Emlékezzünk az igazakra, akik az életük veszélyeztetésével próbálták megmenteni társaikat!

Meg kell említeni Maximilian Kolbe atyát, akinek a tettei után a világ legnagyobb holokauszt-

került a király neve mellé: a bölcsesség. Imádságunk korábban említett kezdősora Salamon király könyvéből származik.

Napjaink tragédiái ma is megmozgatják a vízfelszín alatti rejtett mélységeket. A hit és a fohász szavaiba beszűrődnek az ember érzései, lelkünk kívánságai. A gondviselés kegyelme öleli körül közösségünket, és adjon erőt, szilárd kitartást, hogy a homokszemekből íveg lehessen, és a bennünk dúló indulatokat, feszültségeket helyes irányba tudjuk terelni. A világ Alkotóját kérjük, hogy mindezeket a lelki gyengeségeket hűsítő esővé változtathassa.

Ismernünk kell a múltat, hogy legyen jövő. E törekvés a gondolkodó embernek sajátja, a teremtésünk hajnalától fogva. Annak, hogy a magyarországi zsidóság újra elfoglalja a neki járó szellemi és spirituális magasságot, a záloga a vidéki zsidóság. A generációk láncolata összekapcsolódik. Ha egy nemzedék eltűnik úgy, hogy nem hagy maga után kellő nyomot, a mi feladatunk és örökségünk, hogy a nyomaikat pótoljuk az Örökkévaló által teremtett úton.

A tanító szó újra zengjen zsinagógáink falai között, és azokon kívül is!

A megemlékezés végén a jelenlévők közösen elmondták a gyászolók kádis imáját.

Nagykovácsi

A zsinagógai megemlékezésen részt vett **Molnár Dezső** alpol-

gármester, a városi képviselő-testület tagjai és **dr. Feldmájér Péter**, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke is.

Feldmájér Sándor, a hitközség elnöke köszöntötte a jelenlévőket, majd felkérte **dr. Róna Tamás** főrabbit, a Mazsihisz Rabbistestületének elnökét a gyászsztentisztelet megtartására.

Először **Dési Tamás** főkántor recitálta a Kél málé ráchámimot, majd a főrabbi bibliai idézettel kezdte beszédét: „Én, az Örökkévaló hívtalak igazsággal téged, és megfogtam kezedet, Izráel, és őriztelek és tettelek népek szövetségéül, hogy légy nemzetek világossága!”

A nagykovácsi zsidó közösség minden tagja Jesája próféta iránymutató gondolatait hordozta szívében és lelkében, így építve a közösséget. És most itt állunk a nagykovácsi zsinagógában. Az idő homokát szitálva borítja be a 20. század legnagyobb tragédiájával szeretteink emlékét. Itt állunk árván, veszteséggel a szívében. Itt állunk együtt, egymás kezét megszorítva. Itt állunk, a tekintetünket a Magasságos felé emelve. Májig, 81 éve a holokauszt tragédiájának emlékével élnek atyáink, szüleink, és mi is.

Felvetődik a kérdés: Hogyan lehet és hogyan tudjuk nemzedékek hiányát átlépni? Az irányt kereső, érző lelkű ember saját példaképet keres, akihez érdemes és méltó felnőni. Csiszolódni, építeni és képezni önmagunkat!

És újra szól a próféta: „Én most hívlak téged magamhoz igazsággal azért, hogy megerősítsem a kezedet.”

Mit is jelentett a nagykovácsi közösség életében, hogy az Örökkévaló fényes jelenléte óvóan vigyázta a közösséget hosszú-hosszú évtizedeken keresztül? 1817-ben Nagykovácsin hangzik el először zsinagógában magyar nyelvű prédikáció Krakauer Salamon rabbi által. Tudjuk azt is, hogy élt itt számos jeles család, akik aktívan és a mai napig láthatóan építették a várost, annak híres épületeit, főtereit. Ilyen például a Rosenfeld család, akik gyümölcsfeldolgozókat működtettek Nagykovácsin. A Molnár család, akik téglagyárat működtettek, illetve Benedek József és fia, akiknek köszönhetően az Alföld termékei híressé váltak.

Amikor elkezdődött a vészorkszak, a családok nem hitték el, hogy a nemzet, melynek részei, a város, melynek építő lakói, odaadó munkásai voltak, ellenük fordult. Egyszer csak rádöbbenek arra, hogy másoknak a zsidó fájdalom nem fájdalom, hogy a zsidó vér nem piros, és a zsidó élet nem élet. Így a 471 főből álló nagykovácsi zsidó közösségből 430 hitközségi tagot deportáltak, akik közül nem jött vissza senki.

Így szól Jesája próféta: „Megóvlak téged, és a nép szövetségéül adlak.”

1948-ban a Magyarországról elszármazott zsidóság részéről két gondolat került bele az izraeli függetlenségi nyilatkozat szövegébe:

1. A zsidó nép Izrael földjén kelt életre. Ezen a földön formálódott szellemi, vallási és politikai egyénisége, a nemzeti létét innét adta a világnak.

2. Az országából erőszakkal történt elűldözés után a szétszórta-

tatásban is hű maradt a nép hazájához. Hosszú távon soha nem szűnt meg az ajkán az ima, és szívében hitte, hogy visszaszerzi a függetlenségét.

Végezetül azt írja a próféta: „Nemzetek világosságává váljon a fény...”

Ez a fény mintha eltávolodott volna azokban a borzalmas időkben, amikor a humánus mintha megszűnt volna létezni Magyarországon.

Végezetül emlékezzünk azokra, akikről a korabeli sajtó dicshimnuszokat zengett, akik arcuk verejtékével keresték a család számára a betevőfalatot. Emlékezzünk zseniális tudósokra, az egyszerű emberekre, szülőkre, édesapákra, édesanyákra, akiket a karjukon bélyegeztek meg. Ezeket a számokat mi, a kései generáció, a szívünkben hordjuk. Ez a feladat csak akkor lehet folytonos és teljes, ha nemcsak átvesszük az emlékezés lángjait, hanem át is adjuk az utat.

Ezt követően a jelenlévők közösen elmondták a gyászolók kádis imáját.

Szolnok

1944 júniusának utolsó vasárnapján mintegy hatezer embert hurcoltak el Szolnokról és környékéről, akik közül mindössze 799-en tértek vissza. A hittestvérek és a társ-egyházak képviselői minden évben összegyűlnek, hogy közösen hajtassanak fejet az áldozatok emléke előtt.

A Kis Zsinagógában **Berman Dávid** hitközségi elnök bevezetőjét és a kántori imát **prof. dr. Róna Tamás** főrabbi szívhez szóló szavai követték.

Györfi Mihály polgármester beszédében a múlt feldolgozásának és a tanulságok levonásának fontosságát hangsúlyozta: Vannak események, amelyeket nem elég felidézni – kőbe kell vésni őket, hogy soha többé ne történhessenek meg. Emlékeztetett a deportálások rettenetes valóságára, kiemelve, hogy a népiártásban az akkori magyar állam tevékeny szerepet játszott, amit soha nem szabad elhallgatni vagy letagadni.

A polgármester megrendítő gesztust téve bocsánatot kért az áldozatoktól és hozzátartozóiktól mindazon elődei nevében, akik részt vettek az 1944-es szörnyűségeken, valamint mindazon korábbi polgármesterek nevében, akik eddig hallgattak. Györfi Mihály kiemelte továbbá Szolnok közösségének felelősségét a gyűlöletkeltés minden formájának elutasításában, hogy a holokauszt borzalmait soha ne ismétlődhessenek meg.

A társegyházak részéről **Győri Péter Benjámin** evangélikus esperes szólt az egybegyűltekhez, Nagykovácsi képviselőjében pedig **Dr. Steiner András** volt jelen. **Dr. Feldmájér Péter**, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke beszédében a szeretet és az összefogás fontosságát hangsúlyozta a nehéz időkben.

A záróima után a résztvevők elhelyezték a kegyelet koszorúit a Kis Zsinagóga falán lévő emléktábláknál, majd lerótták tiszteletüket a volt cukorgyári gettó helyén is.

Az esemény a szolnoki zsidó közösség és a város lakossága számára egyaránt fontos alkalom volt a közös emlékezésre, a megbéklésre és a jövő építésére, ahol a gyűlöletnek és az előítéleteknek nincs helyük.

(Forrás: Szolnoki Napló, Györfi Mihály Facebook-oldala)

APRÓ- HIRDETÉS

Eladásorba került könyveit, lemezeit reális áron, készpénzért megvásárolom. Telefonszám: 0630/305-8523.

Megbízható, empatikus magán-személyként hosszú távon vállalom szeretetteljes segítséget és odafi-

gyelést egyedülálló időseknek vagy házaspároknak Budapesten és környékén. Tiszteletes megállapodással, közjegyzői háttérrel, jogtisztaság ingatlan esetén. Telefonszám: 06-20-335-8588.

Takarítást, háztartásbéli munkákat vállalom középkorú, megbízható hölgy. 06-30-621-3857.

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy: Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537, +36-1-322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: PrimeRate Zrt.
ISSN 0133-1353

NAPTÁR

Augusztus 1., péntek
Augusztus 2., szombat
Augusztus 3., vasárnap
Augusztus 8., péntek
Augusztus 9., szombat
Augusztus 15., péntek
Augusztus 16., szombat

Áv 7. Gyertyagyújtás: 8.00
Áv 8. Szombat kimenetele: 9.11
Áv 9. Böjt
Áv 14. Gyertyagyújtás: 7.49
Áv 15. Szombat kimenetele: 8.58
Áv 21. Gyertyagyújtás: 7.38
Áv 22. Szombat kimenetele: 8.45

A kiskunhalasi nyári táborban jártunk

Van valami különleges varázsa annak, amikor az ember belép egy olyan közösségbe, ahol mindenki ismer mindenkit, ahol a gyerekek játék közben is teljes szeretettel fordulnak egymáshoz, és ahol a felnőttek nemcsak felügyelnek, hanem nevelnek, inspirálnak, sőt, együtt főznek a kisebbekkel.

A kiskunhalasi nyári táborban jártunk, ahol **Ritter Nándorné Babi** válaszolt a kérdéseinkre – miközben épp gluténmentes maceszgombóc készült a keze alatt, válaszolt a hozzá futó gyerekek kérdéseire, recept-hozzávalókat sorolt, és közben vagy tucat másik dolgot intézett. Mindezt természetesen mosolyogva, mert másképp nem is lehet.

Ezek a gyerekek itt nőttek fel – mondta, miközben keverte a maceszgombóc masszáját. – *Van, aki nyolc éve minden nyáron itt van.* Nem túlzás tehát azt mondani: Kiskunhalason egy valódi, összetartó közösség működik.

Az idei tábor különlegessége, hogy a judaizmus három nagy zarándokünnepé – peszáh, sávuot és szukot – adja a hét tematikáját. Az ünnepekhez kapcsolódnak a napi foglalkozások, beszélgetések és közös főzések. A peszáh-napon például a gyerekek a hámcéről tanultak mádrilhaiktól, majd gyakorlati programként hárószetet és maceszgombócot készítettek.

Idén először askená és szefárd hagyomány szerinti hárószetet is csináltak – bor helyett gránátmaléval, hogy minden gyerek megkóstolhassa. A *szefárdi* fajtába datolya, füge és narancs került. A különböző receptek tanítása nemcsak gasztronómiai élményt jelent a fiataloknak, hanem az identitás mélyebb megértését is segíti.

A táborban külön figyelmet fordítanak az ételallergiákra és speciális igényekre: gluténmentes, laktózmentes, vegán változatokat is kínálnak, hogy senki ne maradjon ki az élményekből. *Ez egy nagyon fontos dolog. Ne érezze úgy például a mindenmentes kislányunk, hogy ki van rekesztve* – hangsúlyozza Babi.

Az inkluzivitás nemcsak az étkezésre igaz: a tábor teljes nyitottsággal fogad SNI-s, autista, vagy bármilyen speciális igényű gyerekeket is. A mádrihok figyelnek rájuk, a programokat úgy alakítják, hogy ők is teljes értékűen részt vehessenek bennük.

A tábor nem a tömegélményekről szól, sokkal inkább a személyes kapcsolódásokról. A 40-50 fős gyerek-létszám lehetővé teszi, hogy a mádrihok és a gyerekek között valódi kötelék alakuljon ki. Sok gyerek évente visszajár, vannak, akik már kamaszok, de továbbra is részt vesznek – vagy már mádrihként segítik a kisebbeket.

Itt mindenki ismer mindenkit – fogalmazott az egyikük. – *Ha új gyerekek jön, azonnal befogadjuk, és senki sem érzi magát egyedül.*

A közösség élő és aktív az év más szakaszaiban is: télen rövidebb, 4-5 napos táborokat tartanak, és a gyerekek közül sokan év közben is kapcsolatban maradnak. A Mazsihisz támogatásával azon dolgoznak a szervezők, hogy a jövőben két különböző időpontban is megrendezhessék a tábor, hiszen egyre nagyobb az érdeklődés – sőt, a téli tábor további fejlesztése és a program-bővítés is napirenden van.

Sokszínű, érdekes foglalkozások várják az idelátogatókat: volt például drogpreevenációs nap, rendőrségi előadás, elsősegély-tanfolyam, rodeó-bika verseny, kiértékeléscsütés, jégkásaosztás, pólófestés, és készülnek homoköntések is. A hetet közösségi homoköntéssel zárják majd. Múzeumlátogatás, természetjárás, sátordíszítés szerepel még a kínálatban.

A tábor szerves része a zsidó hagyományok megélése is: zsinagógai

programok **dr. Róna Tamás** főrabbi vezetésével, a közös szombatfogadás, a hávdálá és az ünnepi tematikájú napok mind segítenek abban, hogy azok a gyerekek is kötődést építhessenek, akiknek a hétköznapijaiban ez nem feltétlenül része az életnek. *Lehet, hogy valaki egyedüli zsidó a településén, és itt tapasztalja meg először, mit is jelent közösségekben ünnepelni* – magyarázta Babi.

A hét folyamán a táborba látogatott **dr. Grósz Andor**, a Mazsihisz elnöke is, aki **Kuris István László** alpolgármesterrel találkozott. Rövid látogatása során a Mazsihisz elnöke kiemelte, milyen különleges élmény látni, ahogy különböző országokból különböző kulturális háttérrel érkező, de magyar gyökerekkel rendelkező gyerekek együtt, egy közösségként élhetik meg az identitásukat. Az alpolgármesterrel arról is beszélgettek, mit jelentett egykor és mit jelent ma Kiskunhalas számára a helyi zsidó közösség – hogyan válnak a város kulturális és vallásközi életének aktív részévé.

A Zsidó Fesztivál évről évre sokakat vonz – nemcsak a zsidó közösség tagjait, hanem a tágabb társadalmat is, hiszen nyitott formában lehetőséget ad a párbeszédre, a zsidó kultúra és hagyományok mélyebb megismerésére.

Babi külön kiemelte, hogy mindenhol és mindig törekednek a jó kapcsolatra az önkormányzattal, az oktatási intézményekkel és a társ-egyházakkal. Utóbbiakkal egy közösségi tér kialakításán dolgoznak, amely nappali és esti programokkal várná a fiatalokat. Tavaly augusztus óta működő, élő együttműködésük van a polgárőrséggel is – a hitközség tárgyi adományokkal (pl. elemclámpák) segíti őket, cserébe ők szolgáltatást teljesítenek a rendezvényeken. Emellett a rendőrséggel és a tűzoltósággal is jó kapcsolatot ápolnak, valódi partneri viszonyban.

Augusztusban kerül sor a 21. Kiskunhalasi Zsidó Fesztiválra, amely idén különösen jelentős esemény: a helyi zsinagóga 165 éves jubileumát ünnepli. A programok között szerepel zsinagógabemutató, előadások a zsidó családi élet eseményeiről, közös hávdálá, majd grillvacsora, koktélpártyi, és egy fergeteges szombat esti Arató Diszko is.

A vasárnapi programban a zsidó-keresztény párbeszéd áll a középpontban: az *Építsetek nekem hajlékot, hogy benned lakozzam* című előadás a test és a lélek kapcsolatát, az ember felelősségét és Isten közelségét vizsgálja majd.

Fellép Szabó Gál András (Villám Géza), lesz kántorkoncert **Nógrádi Gergely**, **Fekete László** és **Dési Tamás** részvételével. Utóbbi személyes szálon is kapcsolódik a közösséghez, hiszen gyermekei a tábor rendszeres résztvevői.

A hitközség az életem – mondta Babi egyszerűen, de megingathat-

lan meggyőződéssel. Minden szavából, minden mozdulatából sugárzik az elkötelezettség. A gyerekek pedig visszajeleznek: nevetnek, kérdeznak, segítenek, kötődnek.

Amíg gyerek van, addig tábor is lesz – foglalta össze Babi, hozzátéve, hogy a felújítások után újraindítják a kapukat, és szeretnék jövőre vendégeket is fogadni, akiknek szobákat adnak ki, hogy ott üdülhessenek, megcsodálva egyúttal Halas szépségeit.

A kiskunhalasi tábor eddigi tizenhat éve alatt bebizonyította, hogy a befektetett energia és szeretet megtérül, hiszen a gyerekek nemcsak nyári elfoglaltságként tekintenek a helyre, hanem biztonságos térként is, ahol megélhetik és építhetik zsidó identitásukat, ahol megtapasztalhatják az elfogadás és a közösségi összetartozás élményét.

Zucker-Kertész Lilla

SPÁNN GÁBOR

Reklám

Ricsi fiamnak van egy immáron rögzült szokása: telefonon beszélni csak úgy tud, ha sétálhat. Ez a mobiltelefon korszakában nem kivitelezhető. Az utcán természetes (én sokáig hülyének néztem azokat, akik magukban beszéltek, de ma már tudom, hogy az csak a fülszírelenes dugó, alias headset). Otthon, a lakásában is megteheti, egyedül van, és akad ehhez szobája is. Valamelyik nap azzal jött át hozzám, hogy nem ért valamit. Szintén egyik munkája ügyében telefonált, és mászkálása közben – benedvesítendő a száját – elvett a konyhapultról egy nagy, 1,5 literes üdítőüveget. Legnagyobb meglepetésére az üveg oldalán a saját neve jött vele szembe. En rögtön megkérdeztem, hogy a zsidó neved, Mojse? Dehogya, a SZIG-emben lévő Richárd név. Szerintem ennek mi az értelme?

Én annyit tudtam válaszolni, hogy arra gondolok, valami pihent agyú marketingesnek ennél az egyébként is piacvezető világmárkánál az az ötlete támadt, hogy úgy lehetne növelni a vevők számát, ha random módon különböző keresztnéveket tesznek a palackokra. Ehhez nyilván elővette a teljes magyar keresztnévtárat, és a naponta több tízezer szalagról lejáró üdítőüvegre ötletszerűen feltették a keresztnévek céduláit.

Véleményem szerint ugyanaz fogja ezután is csak venni, aki eddig. Valamint innen üzenem a tudatmódosult agyú ötletgazdának, hogy nem találta fel a meleg vizet. Tudniillik már évek óta divat, hogy családi ünnepre vagy barátnak külön megrendelésre a különböző borokat ellátják az ünneplő nevével, ezzel is növelve az ajándék értékét.

Természetesen a fő cél az volt, hogy minél kevesebben vásárolják a riválisok latyakját.

És akkor nekem eszembe jutott a zsidó humor kimeríthetetlen tárházának egyik anekdotája.

A 70-es években, amikor a fellazítás jegyében már megengedték, hogy kisebb üzletek magánszemély kezében is lehessenek, két pesti zsidó – az újdonság kedvéért nevezzük őket Kohnnak és Grünnek – zöldségszobát nyitott, véletlenül azonos utcában és egymással szemben lévő házban. Kohn kirakatában már az első napon ott virított nagy fehér betűkkel, hogy „Nálunk a karalábé csak 30 forint!” Másnap Grünnél megjelent a tábla: „A karalábé ára 20 Ft!” Néhány nap múlva Kohn hatalmas virító betűkkel kiírta: „Szenzáció! A savanyú káposzta nálunk mindössze 110 Ft!”

Nem telt el egy óra, hogy a Grün kiírta: „Üzletemben a savanyú káposzta kilója 85 Ft!”

Ugyanez történt néhány nap múlva a krumplival. Kohn kiírta, hogy nála kilója mindössze 50 forint.

Ezt már Grün nem bírta idegekkel, és átment a riválisához.

– Idehallgasson, Kohn! Hát a krumplinak még a darabja sem jön ki ennyiből! Mind a ketten hónapok óta veszteségesek vagyunk, s ha ezt így csinálja tovább, tönkremegyünk!

Mire Kohn csak annyit felelt:

– Kedves Grün! Nézzon körül az üzletemben! Lát maga valahol krumplit?

Ezúton közlöm, hogy ez a két pesti zsidó már évtizedekkel ezelőtt fel-találta az árréstopot.

Kutyás foglalkozáson vettek részt a benjáminos gyerekek

Vidám csaholással és gyerekzsivajjal telt meg a BZSH Benjámin Óvoda és Bölcsőde udvara, ahol az Adler Állatmentő Egyesület kutyái és önkéntesei tartottak különleges foglalkozást az óvodásoknak.

A benjáminos családoknak köszönhetően már napokkal a látogatás előtt elkezdett összegyűlni az előtérben a sok adomány – kutyatápok, jutalomfalatok, pokrócok –, amelyeket a gyerekek boldogan adtak át a négylábú kis (és nagy) vendégek számára.

A foglalkozáson részt vevő kutya-gazda párosok a Pesterzsébet-Kapitánypusztai Kutyaiskola és Sport Egyesület tagjai voltak. Az óvodába érkező kutyusok között találkozhattunk szaporítótól mentett, utcáról befogadott és más, nehéz sorsú ebbel is.

A rendezvény során a gyerekek életkoruknak

megfelelő módon tanulhattak a felelős állattartásról. Megtudhatták, mire kell figyelni, ha valaki kutyát szeretne, hogyan kell egy állattal bánni, és miért fontos az empátia és a gondoskodás. Különleges figyelmet kapott Kókus, a hallássérült kutya is, aki születése óta süket, mégis tökéletesen érti a gazdája mozdulatait és kézjeleit. Kókus története nagyon megérintette a gyerekeket, és segítette megérteni, hogy a fogyatékkal élő állatok is ugyanúgy szerethetők.

A kutyusok barátságosak, türelmesek és játékosak voltak, a gyerekek pedig felszabadultan vettek részt a simogatásban, ismerkedésben. A program egyszerre volt szórakoztató és tanulságos: mind a gyerekek, mind a kutyák imádták az együtt töltött időt.

Zucker-Kertész Lilla

Fotó: Ritter Doron / Mazsihisz